

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

к августовским совещаниям педагогических работников образовательных организаций Кыргызской Республики на 2022-2023 учебный год

Күттөмүш

<http://www.kutbilim.kg>

2022-ЖЫЛ, 19-АВГУСТ №31 (10968)

АТАЙЫН ЧЫГАРЫЛЫШ

КООМДУК-ПЕДАГОГИКАЛЫК, ИЛИМИЙ-ПОПУЛЯРДУУ БАСЫЛМА / ОБЩЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ, НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЕ ИЗДАНИЕ

ОБРАЗОВАНИЕ -

Образование сегодня становится одним из важнейших показателей успешности страны и является приоритетным направлением общественного развития в мире. Прогрессивное развитие человеческой цивилизации во многом зависит от образования.

Весь мир давно признал, что только высокообразованный человек может оказывать позитивное влияние на развитие общества, которое, в свою очередь, может стать лидером экономического, культурного и социального прогресса.

Кыргызстан – часть глобального мира, поэтому изменения, происходящие в мире, требуют соответствующих изменений в жизни общества, в том числе и в образовании Кыргызской Республики. Кроме того, этого требуют социально-экономические и социокультурные потребности нашей страны, которая ждет от молодого поколения качественных знаний и умения адаптироваться в новых условиях.

Обучение языкам должно быть направлено на функциональность языковых навыков, использование информационно-коммуникационных технологий и медиаграмотности.

Для реализации межпредметной интеграции через интеграцию содержания обучения рекомендуется использование STEM-подхода к обучению (S – наука, T – технология, E – инженерия, M – математика). Также в современном образовании наблюдается большая востребованность STEAM-образования (S – наука, T – технология, E – инженерия, A – искусство и M – математика), имеющий междисциплинарный и прикладной характер. Данные подходы способствуют развитию навыков ведения творческой, исследовательской и аналитической работы, критического мышления, сотрудничества и решения проблем.

Все эти подходы являются ведущими трендами в мире и способствуют формированию модели выпускника школы, обладающего способностью к самореализации, самопознанию, самооценке, самоконтролю.

Кыргызской академией образования проводится работа по разработке предметных стандартов с включением в их содержание вопросы зеленой экономики и изменения климата, STEM, STEAM-подходов к обучению, медиаграмотности, функциональной грамотности (читательская грамотность, естественно-научная грамотность, математическая грамотность). Также предлагаются технологии, инструменты для решения поставленных задач.

Методические рекомендации могут быть использованы при проведении августовских совещаний педагогов дошкольного и школьного образования.

ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ

ОСНОВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ, РЕГЛАМЕНТИРУЮЩИЕ ЖИЗНEDЕЯТЕЛЬНОСТЬ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ:

- Конституция Кыргызской Республики;
- Закон Кыргызской Республики «Об образовании» (2003 г.);
- Закон Кыргызской Республики «О дошкольном образовании» (2009 г.);
- Закон Кыргызской Республики «Дошкольное образование и уход за детьми» (2020 г.);
- Закон Кыргызской Республики «О государственном языке Кыргызской Рес-

публики» (Указ Президента Кыргызской Республики от 2 апреля 2004 года №54).

- Программа развития образования Кыргызской Республики на 2021–2040 годы (Указ Президента Кыргызской Республики от 4 мая 2021 года №200);

- Государственный образовательный стандарт (2022 г.);

- Указ Президента Кыргызской Республики «О духовно-нравственном развитии и физическом воспитании личности» (2021 г.);

лики «О духовно-нравственном развитии и физическом воспитании личности» (2021 г.);

- Концепция развития гражданской идентичности Кыргыз жараны в Кыргызской Республике на период 2021–2026 годы (Указ Президента Кыргызской Республики от 13 ноября 2020 года №39);

- предметные стандарты школьного образования.

А.НИЯЗОВА,
ученый секретарь КАО

ФИЗИКА ЖАНА АСТРОНОМИЯ

Табият Ааламдын материалдык дүйнөсү, негизинен табият таануу илимдеринин изилдөө объектиси жана адам баласынын жашоо чойрөсү, азыктандыруучу булагы эле эмес, илимий-техникалык өнүгүүнүн материалдык базасы болуп саналат (бардык материалдар жана заттар табияттан алынат). Ошондуктан мамлекеттин жана андагы ар бир адамдын жашоо шарты, социалдык-экономикалык абалы, илимий-техникалык жактан өнүгүүсү, экологиялык жана табигый-илимий сабаттуулугу адамдардын физика бойонча алган билимине байланыштуу.

Ал эми астрономия предмети Аалам жөнүндө билимдин маанилүү булагы болуп саналат. Окуучулардын илимий дүйнө таанымын калыптаандыруу учун астрономия предметинин мүмкүнчүлүктөрү башка табият таануу предметтерине кара-гана көбүрөөк.

Астрономияны 11-класста физика предмети менен биргеликте окутууда бекитилген «Физика жана астрономия, 11-клас үчүн» деген окуу программасы жана ага ылайык келген календардык план колдонулат. Календардык планга ылайык, алгач физика бойонча окуу материалдары өтүлөт. Физиканын жарык кубулуштары (оптика) курсунун аягында жарыктын химиялык аракеттери, жарыктын кванттык касиеттери, жарыктын басымы жөнүндөгү темалар өтүлүп бүткөндөн кийин асмандағы жарык чыгаруучуларга өтөбүз. Тактап айтканда, Жылдызду асман, Топ жылдыздар темалары менен «Астрономиянын практикалык негиздері» главасы башталаат.

Окуу сааттарынын кыскарғанына ылайык келген программалар ишке кире электригина байланыштуу, 11-класста астрономия предметин окутууда ички ирилештириүү же бир нече темаларды биректирип окутууга түнде келет. Бул үчүн КББАнын Окумуштуулар көзешинде бекитилген орто мектептин 11-класстын окуучулары үчүн «Астрономия» окуу колдонмосун (авт.-түзүүчү А.Калыбеков) колдонуу сунушталат.

Негизги нормативдик документтер. КР Жалпы билим берүү уюмдарынын 2022-2023-окуу жылы үчүн Базистик окуу пла-нына ылайык физика предмети өткөн жыл-дагыдай эле 7-, 8-, 9-класстарда жумасына эки сааттан, 10-класста – 3 сааттан окутулат. 11-класста интеграцияланган физика жана астрономия предмети жумасына 3 сааттан окутулат.

Негизги окуу-нормативдик документтер:

► Кыргыз Республикасынын мектептеринде физиканы, астрономияны окутуунун предметтик стандарттары (2015) жана аларга ылайык окуу программалары.

► Быйылкы жылы физика бойонча 7-класстын окуу китеби басылып чыкты. 8-, 9-, 10- жана 11-класстарда мурдагы окуу китечтептер колдонулат.

ФИЗИКАНЫ ЖАНА АСТРОНОМИЯНЫ ОКУТУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТЕРҮ

1. Окуучуну билим алуга кызыктыруу. Физиканы өздөштүрүү математикалык билимди, логикалык жана аналитикалык ой жүргүртө билүүчүлүктүү талап кылгандаңыктан, бир кыла татаал сыйкантанат. Ошондук-

тан аны окуп-үйрөнүүн зарыл экендиги-не окуучуну ынандаңырмайын, окуучуну предметке болгон кызыгусун пайда кылып, ага түрткү бере албайбыз. Окуучуларды физиканы окуп-үйрөнүүгө кызыктыруучу заманбап технологиялар:

- Илимий-изилдөөчүлүк ишмердүүлүк чыгармачыл жана изилдөөчүлүк мүнөздөгү тапшырмаларды түзүү. Жаңы билимди окуучу өзү изилдеп, ачуу менен кабыл алууга шарт түзүү аталган технологиянын маңызын түзөт. Бул учурларда окуу ишмердүүлүгүнүн мотиви болуп алган билимин колдо-нуп, окуучунун алдына коолган кандайдыр бир практикалык маселени чечүүгө умту-лусу эсептелеет.

- Долбоордук ишмердүүлүк – окуучулардын жуптарга же топторго бөлүнүп алып, өз

зүү мүмкүнчүлүгү жок же жетишсиз. Мына ушундай шартта санаариптик технологиянын жардамы менен «виртуалдык чындыкты» (техникалык каражаттардын жардамы менен түзүлгөн жана адамдын сезүү (көз, угуу, тери ж.б.) органдары тарабынан байкалган дүйнөнү) чагылдыруу абдан актуалдуу болуп эсептелеет.

4. Онлайн жана оффлайн окутууда сабакка коюлган дидактикалык талаптардын аткарылышын камсыздоо, окутуунун практика менен байланышын күчтүү. Жогоруда саналган дидактикалык талаптардын ичинен көргөзмө материалдар, практикалык тапшырмалар аркылуу окуучулардын кубулуштарды жандуу баамдоосун камсыздоо талабы физика мугалиминин астына демонстрациялык эксперименттерди,

ринин жетишсиздигинин да негизги себеби болуп эсептелеет.

6. Окуучуларды PISA баалоосу-на даярдоодо 7-9-класстарда физика предметинин ролу чон. Физика предмети окуучулардын табигый-илимий сабаттуулугун калыптаандыруучу предмет болуп эсептелеет. PISA баалоосуна 15 жаштагы (7-8-9-класстардын) окуучулар катыштырылгандастан, 7-8-9-класстарда окуучулар механикалык, жылуулук, электрдик жана магниттик кубулуштар менен таанышууга жетишет, ошондой эле бул кубулуштарды окуп-үйрөнүү менен, предметтер аралык байланышты да жүзөгө ашырууну ездөштүрүшөт.

7. Ийримдер, классстан тышкаркы иштер. Окуучуларды STEM-мамилесинин негизинде физика предметине кызыктырууда физикалык-техникалык ийримдердин мааниси чон. Бул багытта региондордо ачылган «Алтын-Түйүн» балдардын Улуттук илимий-техникалык академиясы (БУИТА) менен кызматташуу зарыл.

8. Окуучулардын мекенчилдик сезимин өстүрүү. Кыргыз Республикасынын өндүрүш тармагындағы мамлекеттик маанилүү иш-чараларды слайддар, видеофильмдер аркылуу физикалык билимдин өлкөдөгү жөнөил жана оор өнөр жайларды, энергетиканы, айыл чарбасын өнүктүрүүдөгү, мамлекеттин социалдык-экономикалык абалын жашыртуудагы маанисин түшүндүрүү аркылуу мекенчилдик сезимин күчтүү.

Талкуулоого сунуш кылышкан темалар:

1. Билим берүүнү санаариптештирүү шартында физика жана астрономия предметтерин компетенттүүлүк негизде окутуунун актуалдуулугу жана өзгөчөлүтөрү.

2. Физика жана астрономия бойонча предметтик стандарттарды, окуу программаларын жана окуу-методикалык комплекстерин окутуу процесси-не киргизүүнүн жыйынтыктары.

3. Физиканы окутууда көзделешкан кыйын-чылыктар жана аны жооуунун жолдору.

4. Окутуунун инновациялык технологияларын жана интерактивдүү методдорун колдонуу тажрыйбалары.

5. Санарип технологиясын колдонууну көнөйтүү жана аралыктан окутуу тажрыйбасы жана көйгөйлөрү.

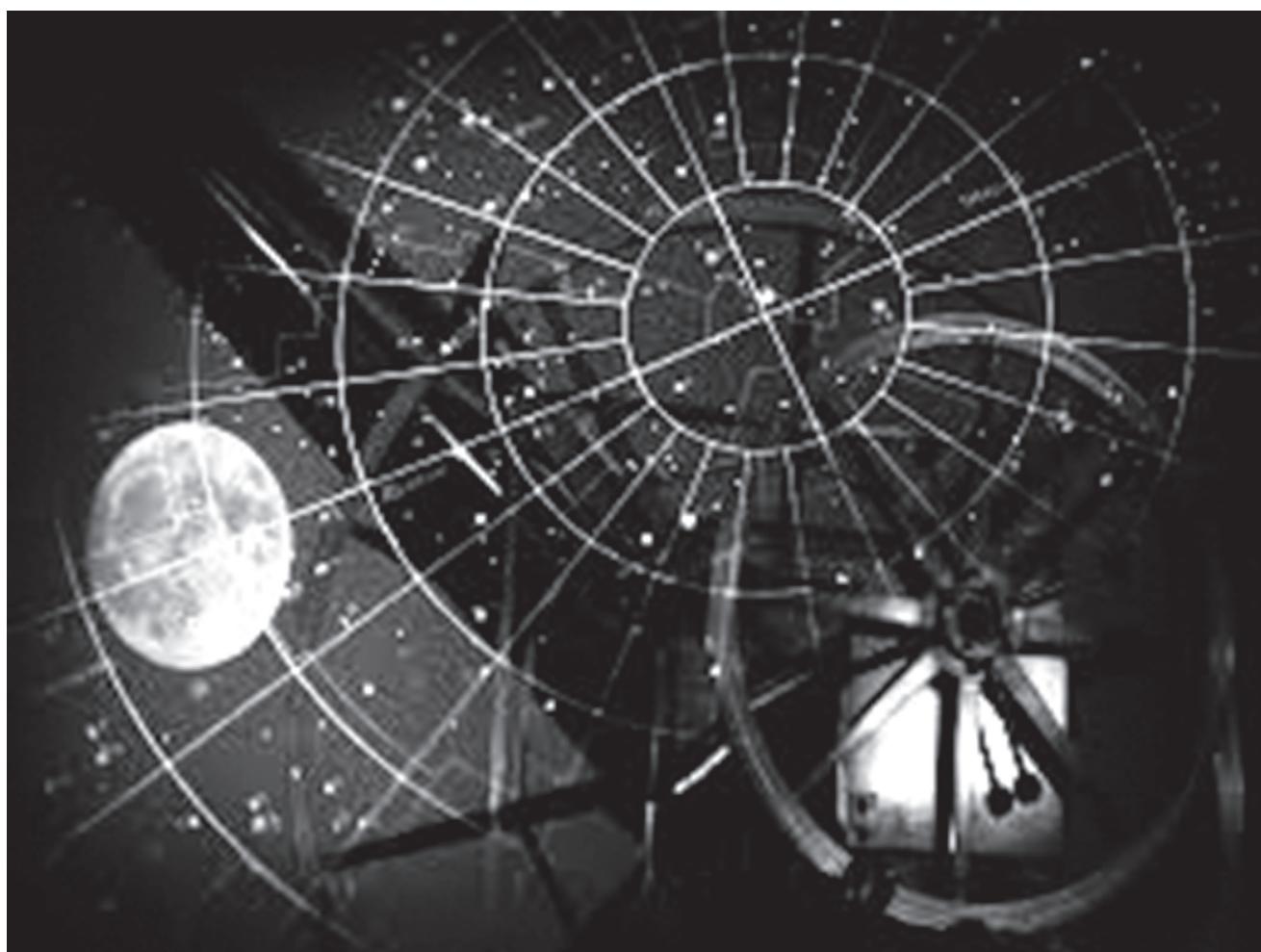
6. Мектептин физика кабинетин тийиштүү жабдыктар менен камсыз кылуу көйгөйлөрү жана аны чечүү жолдору.

7. STEM-мамилесинин негизинде окуучуларды PISA баалоосуна математикалык жана табигый-илимдер сабаттуулугуна даярдоону жүргүзүү.

8. Планетанын экологиялык коопсузду-гун камсыз кылууда физикалык жана астрономиялык билимдердин маанилүүлүгүн көңири түшүндүрүү.

9. Окуучуларды өз алдынча изилдөө иштерине, долбоордук иштерге тартуу, илимий конференцияларга, тегерек үстөлдөргө, ийримдерге, олимпиадаларга катышууга кызыктыруу.

10. Ар бир мектепте физикалык жана инженердик (технологиялык) ийримдерди милдеттүү түрдө ачуу.

алдыларынча иштөөсү. Бул технология проблемалуу-изилдөөчүлүк методдор менен биргеликте жүзөгө ашат.

- Маалыматтык-коммуникациялык технология – окутууда маалымат технологияларынын жардамында даярдалган видеофильмдердин фрагменттерин, кызыктуу сүрөттөрдү, графикаларды, формулаларды, анимацияларды, эксперименталдык түзүлүштөрдү колдонуу окутуунун натыйжалуулуугун, маалыматтуулугун, көрсөтмөлүүлүгүн арттырат ж.б.

Бул технологиялар астрономияны окутууда да натыйжалуу.

2. Окутуунун принциптерин эске алуу.

Тарыхка кайрылуучулук принципине ылайык физика жана астрономия илимдеринде жетишкендиктер, фундаменталдык ачылыштардын тарыхы, алардын бүткүнкү цивилизациялуу доордогу орду жана мааниси түүрүлүүлүгүнүн окуучулардын предметке болгон кызыгусун жана шыктануусун пайда кылат.

3. Санарип технологияларды колдонуу менен аралыктан окутууга даяр болуу. Азыркы учурда республиканын базымдуу көпчүлүк мектептеринде физика жана астрономия предметтерин окутууда кубулуштун озун жандуу демонстрациялап көрсөтүү, эксперименталдык тажрыйбаларды жасоо, астрономиялык байкоолорду жүргү-

тажрыйбаларды өз деңгээлинде жүргүзүү, ал үчүн физика кабинеттерин жетекчилик менен биргеликте жабдуу милдетин коет.

5. Окутуу процессинде STEM-мамилесин колдонуу. STEM-мамилесин колдонуу физиканы окутуу процессинде ийгиликтүү ишке ашыруу мүмкүн, себеби физика предмети технология, инженерия, математика менен абдан тыгыз байланышта. Демек, физиканы окутуу процессинде анын практикалык колдонулуштарына (технологияга), адамзаттын пайдаласы үчүн жаңыча түзүлүштөрдү ойлоп табууга (инженерияга), анын тактыгын, далилдүүлүгүн камсыздоого (математикага), тектеш же башка предметтерден алган билимдердин бирдиктерин интеграциялоого басым жасалат.

Бирок бизде STEM предметтери (физика, химия, биология, математика, информатика) бойонча жаштардын билим деңгээлдерине төмөн жеке жаңынтыгынан байкоого болот. Тестирилөөнүн жыйынтыгынан жылдарда бул предметтер бойонча тест тапшырган окуучулар тестирилөөнүн жеке жаңынтыктары «республика бойонча окуучулар негизинен гуманитардык илимдерге шыктуу» деген жалпы пикирди жалыптаандырган. Бул өлкөдө STEM-адисте-

ФИЗИКА И АСТРОНОМИЯ

Природа – материальный мир Вселенной. Основной объект изучения естественных наук не только среда обитания человека, источник питания, но и материальная основа для научного и технологического развития (все материалы и вещества происходят из природы). Следовательно, условия жизни государства и каждого человека проживающего в нем, социально-экономическая ситуация, научно-техническое развитие, экологическая и естественно-научная грамотность связаны со знанием физики.

Предмет астрономия – важный источник знаний о Вселенной. Возможностей предмета астрономия для формирования у учащихся знаний о научном мире больше, чем у других естественных наук. При обучении астрономии в 11-м классе используется утвержденная учебная программа и соответствующий календарный план "Физика и астрономия для 11-го класса". В рамках этой программы сначала преподаются материалы, связанные с физикой. В конце курса по явлениям световой физики (оптики) мы перейдем к свойствам небесных светил. То есть глава «Практические основы астрономии» начинается с темы «Звездное небо» и «Созвездия».

В связи с тем, что программы, соответствующие сокращению школьных часов, еще не применяются, в 11 классе необходимо совмещать несколько тем по астрономии на одном уроке. Для этого предлагается использовать временное учебное пособие «Астрономия» для учащихся 11 классов (автор А.Калыбеков), утвержденный Ученым советом КАО.

Согласно Базисному учебному плану для общеобразовательных организаций Кыргызской Республики на 2022-2023 учебный год, предмет физика будет преподаваться как и в предыдущие годы по 2 часа в неделю в 7, 8 и 9 классах, а в 10 классе по 3 часа. В 11 классе интегрированный предмет физика и астрономия преподается по 3 часа в неделю.

Основные учебно-нормативные документы, регламентирующие преподавание физики и астрономии:

- Предметные стандарты по физике и астрономии в школах Кыргызской Республики (2015 г.) и соответствующие учебные программы;

- Учебно-методические комплексы, разработанные в соответствии с данными документами.

В 7, 8, 9, 10 и 11 классах используются предыдущие учебники.

На что следует обратить внимание, чтобы преподавать физику и астрономию на современном уровне?

1. Мотивация школьников к учебе. Изучение физики кажется более сложным, поскольку требует математических знаний, логического и аналитического мышления. Следовательно, мы не можем мотивировать и заинтересовать ученика или обратить его внимание к предмету, не убедив его в необходимости изучать его. Современные технологии, которые мотивируют учащихся изучать физику:

• Исследовательская деятельность

– создание творческих и исследовательских заданий. Суть этой технологии состоит в том, чтобы позволить школьникам исследовать и открывать новые знания. В этих случаях мотивом учебной деятельности является способность учащихся использовать полученные знания для решения какой-либо практической задачи.

• Проектная деятельность.

Учащиеся работают в парах или группах самостоятельно. Эта технология реализована совместно с проблемными методами исследования.

• Информационно-инновационные технологии

– использование в обучении

инновационных проектов, видеороликов, созданных с помощью информационных технологий, интересных картинок, графики, формул, анимации, экспериментальных устройств, повышает эффективность, информативность, наглядность обучения.

Использование этих технологий эффективно и в преподавании астрономии.

2. Реализация принципов обучения. В соответствии с принципом историзма представление на уроке информации о достижениях в области физики и астрономии (истории фундаментальных открытий, их месте и значении в сегодняшнюю цивилизованную эпоху) стимулирует интерес и энтузиазм школьников к предмету.

3. Широкое использование цифровых технологий и готовность к дистанционно-

ческое применение (технологии), изобретение новых приложений научных знаний на благо человечества (инженерия), их точность, надежность (математика) и на интеграцию единиц знаний по смежным или другим предметам.

Однако результаты национального тестирования показывают, что уровень образования молодежи по STEM-предметам (физика, химия, биология, математика, информатика) низкие. За все годы тестирования учащиеся, сдавшие ОРТ по этим предметам, составляли самую малую долю из всех учащихся, сдавших общереспубликанское тестирование, и набранный ими средний балл был низким. Результаты этих тестов сформировали общее впечатление, что учащиеся по республике более способны к гуманитарным предметам. Это также основная причи-

видеороликов для учащихся, отражающие роль физики в развитии легкой и тяжелой промышленности, энергетики и сельского хозяйства.

Вопросы для обсуждения:

1. Роль и значение преподавания физики и астрономии на компетентностной основе в эпоху цифрового образования.

2. Результаты внедрения предметных стандартов, учебных программ и учебно-методических комплексов по физике и астрономии.

3. Трудности в обучении физике и пути их преодоления.

4. Опыт использования инновационных технологий обучения и интерактивных методов.

5. Широкое использование цифровых технологий, постоянная готовность к дис-

му обучению. В настоящее время в большинстве школ страны нет или недостаточно возможностей для демонстрации самого явления, проведения экспериментов, астрономических наблюдений в преподавании физики и астрономии. В этом контексте представление «виртуальной реальности» (мира, созданного с помощью технических средств и наблюдаемого человеческими органами чувств (зрением, слухом, и др.) с помощью цифровых технологий, является очень актуальным.

4. Обеспечение соответствия дидактическим требованиям к уроку в процессе онлайн- и оффлайн-обучения, усиление связи обучения с практикой. Среди дидактических требований, перечисленных выше, требование предоставить учащимся реальное понимание явлений с помощью наглядных материалов, практических заданий требует от учителя физики проведения демонстрационного эксперимента на должном уровне и оборудования физических кабинетов с руководителями школ.

5. STEM-подход в процессе обучения. STEM-подход можно успешно внедрить в процесс обучения физике, ведь предмет физики тесно связан с техникой, инженерией, математикой. Поэтому в процессе обучения физике акцент делается на ее практи-

на нехватки специалистов в области STEM-предметов в стране.

6. Подготовка школьников к оцениванию PISA. Предмет физика в 7-8-9-классах играет важную роль в подготовке учащихся к международному исследованию PISA. Физика – это один из предметов, формирующий естественно-научную грамотность учащихся. С помощью этого предмета учащиеся понимают, что такие природные объекты и как они связаны между собой. Ведь в 7-8-9-классах обучается первый цикл основного курса физики, в нем учащиеся могут познакомиться с механическими, тепловыми, электрическими и магнитными явлениями, а также понять межпредметные связи естественно-научных предметов.

7. Организация кружков и других внеklassных мероприятий. Физико-технические кружки играют важную роль в формировании интереса школьников к физике. В связи с этим рекомендуется сотрудничество с Национальной детской инженерной академией «Алтын-Түүн» (НДИА) и ее филиалами в регионах.

8. Развитие патриотических чувств школьников. Активно привлекать школьников к социально значимым событиям в производственной сфере Кыргызстана, широко используя демонстрации слайдов и

дисциплинирующему обучению: опыт и проблемы.

6. Пути решения проблемы оснащения школьных кабинетов физики необходимым инвентарем.

7. Применение STEM-подхода при подготовке учителей к оцениванию тестов PISA по математической и естественно-научной грамотности.

8. Адекватное объяснение важности физических и астрономических знаний в поддержании экологической безопасности планеты.

9. Привлечение учащихся к самостоятельным исследованиям, проектной работе, участию в научных конференциях, круглых столах, олимпиадах.

10. Обязательная организация кружков по физике и инженерии (технологии) в каждой школе.

Б.МУРЗАИБРАИМОВА,
к.п.н., заведующая лабораторией
естественно-научного и математического
образования КАО,
тел.: 0777555870, 0312 622370,
Р.ЧЫНЫБАЕВ,

к.п.н., ведущий научный сотрудник
лаборатории естественно-научного и
математического образования КАО,
тел.: 0312 622370, 0700 692858,

Август кеңешмелери – өлкөбүздүн жалпы педагогикалык коомчулугу үчүн салтка айланган көрүнүш. Кыргызстандын ар бир облусунун мугалимдери талкуулай турган маселелер – жаңы 2022-2023-оку жылына карата даярдык көрүү, жалпы билим берүү уюмдары (мектеп, гимназия, лицей) ар-карай турган окуу ишмердүүлүгүнүн багыттарын аныктоо.

Азыркы учурда улуттук тилди жана тарыхты, улуттук маданиятты, маданий өзгөчөлүккү жоготуу багыттында ааламдашууну үгүттөгөн, аны өрөк катары көрсөтүүгө аракеттөнген ойлор айтылып, жаштарды өз тарабына тартууга багытталган иш-аракеттер күч алып, улуттук иденттүүлүккө жана руханий-адептик баалуулуктарга коркунуч жарагалууда. Ушундай жагдайда өлкөбүздүн бардык мамлекеттик жана коомдук мекемелеринин, анын ичинде жалпы билим берүү уюмдарынын алдына «2021–2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүү концепциясы», «Инсандын руханий адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дене тарбиясы жөнүндө концепцияны», «2021–2040-жылдары Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү программасын ишке ашыруу боюнча 2021–2023-жылдарга карата иш-аракеттер планын», «2026-жылга чейин Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасын» ишке ашыруу максаттары жана милдеттери коюлууда.

Ошондуктан бул максаттарды жана милдеттерди жүзөгө ашыруу жаатында мугалимдердин быйылкы август кеңешмелеринде тарыхый билимдерди берүүчү предметтик окуу ишмердүүлүгүн жана таалим-тарбиялык иштерди уюштуруу, окуучуларды кызыктывруу жана умтулдуруу, ата-энелер менен иштөө боюнча мугалимге жардам бере турган окутуу технологиялары каралат. Бул Дүйнө жана Кыргызстан тарыхы боюнча мугалимдер учун методикалык сунуштардын актуалдуулугун шарттайт.

Азыркы учурдагы ченемдик-укуктук базанын шарттында тарыхты окутуунун негизги проблемалары. Бүгүнкү күнде тарыхты окутуудагы эң негизги проблема заманбап сапатту жана натыйжалуу билим берүү болуп саналат. Заманбап сапатту жана натыйжалуу билим берүү деген эмне? Ал учун биринчи кезекте тарыхый билим берүү проблемалары боюнча ченемдик-укуктук документтерди өздөштүрүү, аларга талдоо жүргүзүү жана алардагы милдеттүү талаптарды сабактык жана сабактан тышкаркы билим берүүдөр аткаруу зарыл.

Социологорд глобалдуу Интернет байланышын шарттында төрөлүп жана жашап жатышкан заманбап балдар жаңы, «санариптик муун» деген тыянакка келиши. «Санариптик муунду» маалыматты кабыл алуу жана иштей билүү үчүн чексиз мүмкүнчүлүктөрү бар глобалдуу балдар деп атоого болот. Демек, азыркы учурдагы глобалдуу балдарды окутуу тарыхый билим берүүнүн экинчи бир негизги проблемасы болуп саналат. Мына ушул жана тарыхты окутуудагы жалпы мугалимдерге белгилүү болгон башка көптөгөн проблемаларды натыйжалуу чечүүгө обөлгө болсун деген максатта тарыхты окутуу боюнча методикалык биримдердин кароосуна төмөнкү темалар сунуштынан:

Семинар-тренингдер: 1. «Тарыхый билим берүү проблемалары боюнча ченемдик-укуктук документтерди өздөштүрүү жана аларга талдоо жүргүзүү»; 2. «Тарых сабагын окутууда STEAM-технологиянын маанилүүлүгү» (КББАнын сайтында). 3. «Модулдук окутуу технологиялары». 4. «Долбоордук технология».

Төгерек отурумдар: 1. «5–9-класстарда тарых сабагын окутуунун заманбап максаты жана милдеттери»; 2. «10–11-класстарда тарых сабагын окутуунун заманбап өзгөчөлүктөрү».

Иш тажрыйбаларын алмашуу. Дүйнө жана Кыргызстан тарыхын окутуунун талаптарына ылайык 5–11-класстарда тарыхты окутуунун методдору жана ыкмалары боюнча презентациялар.

Ченемдик-укуктук документтер:

• Тарых жалпы билим берүү уюмдарынын 5–9 класстары үчүн предметтик стандарт. – Б., 2018 (КББАнын сайтында);

• Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарынын 10–11-класстары үчүн «Кыргызстан тарыхы жана дүйнөлүк тарых»

ДҮЙНӨ ТАРЫХЫ ЖАНА КЫРГЫЗСТАН ТАРЫХЫ

боюнча предметтик стандарты. – Б., 2018 (КББАнын сайтында);

• Кыргызстан тарыхы: жалпы билим берүүчү уюмдар үчүн (мектеп, гимназия, лицей) программалар. 7–11-класстар. – Б., 2018;

• Дүйнө тарыхы: жалпы билим берүүчү уюмдар үчүн (мектеп, гимназия, лицей) программалар. 7–11-класстар. – Б., 2018.

Тарых курсун (Дүйнө тарыхы, Кыргызстан тарыхы) окутуунун өзгөчөлүктөрү. Бүгүнкү күнде тарыхты окутуунун максаттарын жана милдеттерин салттуу методдор менен гана жүзөгө ашыруу мүмкүн эмес, ошондуктан мугалимдер окутуунун бир кыйла опти-малдуу методдорун изденип өздөштүрүүлөрү зарыл.

Окуучуларга белгилүү бир билимдерди, билгилүктөрдө жана кондумдөрдү сабак учурунда гана калыптандырбастан, сабактан тышкаркы окуу ишмердүүлүгүнүн таалым-тарбия берүү процессинде дагы алардын чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө жардам бере турган педагогикалык технологияларды колдонуу – бүгүнкү күндөгү билим берүүнүн башкы милдеттеринин бири.

Педагогикалык технология – бул окуучуларга жана мугалимдерге ынгайлуу шарттарды камсыз кылуу менен окуу процессинде дагы алардын чыгарылыштыруу, долбоорлоо жана өткөрүү боюнча биргелешкен окуу ишмердүүлүгүнүн төрөлөнүштүрүлүп иштөлип чыккан модели.

Окуучулардын тарыхый жана коомдук-социалдык билимдерди сапаттуу жана натыйжалуу өздөштүрүүлөрү үчүн мугалим темага жараша жана окуучуларды кызыктывруу максатында төмөнкүдөй окутуу технологияларын колдоонуусу зарыл:

• Инсанга багытталган окутуу технологиялары;

- Эвристикалык окутуу технологиясы;
- Диалогдук окутуу технологиялары;
- Оюн технологиялары;
- Маалыматтык-коммуникациялык технологиялар;

Айрыкча жогорку класстарда сабактын ийгиликтүү болушу үчүн окуу китебиндеги материалдардын мазмунуна эле эмес, окуучулар менен иштөөнүн формаларына жана методдоруна да олуттуу көнүл буруу керек. Мында бир кыйла натыйжалуу методдор мудулдук окутуу технологиясы жана долбоордук технология болуп саналат. Төмөнде мудулдук окутуу технологиясы боюнча көнүрүштүндүрмө берилди.

Модулдук окутуу технологиясынын маанилүү компоненттери:

I. Модулдук программаны мугалим өзү даярдайт. Ал окутуунун максаттарын жана ар бир теманы ырааттуу өздөштүрүүн сабактарга болуштүрүп түзүп алат. Модулдук программа – бул сабактын конспекти же мугалимдин окуу материалын пландоосу эмес, бул белгилүү бир теманы өздөштүрүү боюнча окуучуну окуу ишмердүүлүгүнүн программасы.

Мугалимдин модулдук программаны түзүү боюнча иш-аракеттеринин ырааты:

1. Окутуунун комплекстүү максатын аныктоо.

2. Окуу материалынын мазмунун түзүү жана аны өздөштүрүүгө багытталган окуу ишмердүүлүгүнүн ыкмаларын тандоо.

3. Окуу материалынын мазмунун төмөнкүлөрдү эске алуу менен сабактарга болуштүрүү: материалды билүүнүн баштапкы деңгээлин (кириш текшерүү); маалыматтык белгүүн (теманын теориялык материалы); окутуунун мазмунун таалым-тарбия берүү процессинде дагы алардын чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө жардам бере турган педагогикалык технологияларды колдонуу – бүгүнкү күндөгү билим берүүнүн башкы милдеттеринин бири.

Педагогикалык технология – бул окуучуларга жана мугалимдерге ынгайлуу шарттарды камсыз кылуу менен окуу процессинде дагы алардын чыгарылыштыруу, долбоорлоо жана өткөрүү боюнча биргелешкен окуу ишмердүүлүгүнүн төрөлөнүштүрүлүп иштөлип чыккан модели.

4. Алдын ала даярдалып коюлган милдеттүү жана кошумча булактардын тизмеси боюнча окуучулар үчүн адабияттарды тандоо.

5. Модулдук программаны иштеп бүтүү жана анын көчүрмөлөрүн ар бир окуучуга чыгарып берүү.

II. Модулдук технологиянын экинчи компоненти – модулдук сабак. Бирок бул модулдук программанын бардык сабактары модулдук болушу керек дегенди билдирибейт. Модулдук сабак, жок дегенде, эки академиялык саат болушу керек. (Профилдик окутуунун шарттында дээрлик бардык сабактар эки эселеңнет.) Модулдук сабактын планын түзүүдө мугалим төмөнкү алгоритмди карманууга тийиш:

1. Сабактын темасын аныктоо.

2. Сабактын максатын жана күтүлүүчү натыйжаларын аныктоо жана аларды тизмелөө.

3. Окуу материалын өз-өзүнчө жыйынтык чыгарылуучу болуктергө бөлүү жана алардын арийнин максатын аныктоо.

4. Керектүү фактылык материалдарды тандоо.

5. Окуучулардын окуу ишмердүүлүгүн жүргүзүү жолдорун аныктоо.

6. Окутуунун жана текшерүүнүн формаларын жана методдорун тандоо.

7. Модулдук сабактын планын басып чыгаруу.

Модулдук окутуу технологиясы боюнча иштөлип чыккан сабактын модулдук планындағы окутуу элементтери (ОЭ).

– ОЭ-0 – окутуунун күтүлгөн натыйжаларына жетүү үчүн интеграциялык максаты аныктоого багытталган;

– ОЭ-1 – тема боюнча билим деңгээлин аныктоо боюнча тапшырмаларды, жаңы материалды өздөштүрүүгө багытталган тапшырмаларды ж.б. камтыйт;

– ОЭ-2 – окуу материалын таалым-тарбиялык тапшырмаларды ж.б. камтыйт;

– ОЭ-ж (жыйынтыктоочу) – окуучу ээ болгон билимдерди жыйынтыктап текшерүүнү, сабактын жыйынтыгын чыгарууну (сабактын максаттарына жетүү даражасын баалоо), үй тапшырмасын тандоону (ал дифференцилген болушу керек – окуучун сабактагы жетишкендиктерин эске алуу менен, рефлексияны (башкалардын баасын эске алуу менен өз ишин баалоо) камтыйт.

Ошентип, модулдук окутуунун жүрүшүндө окуу ишмердүүлүгүнүн ыкмаларын максаттуу калыптандыруу жана өнүктүрүү жүзөгө ашырылат. Мында окуу материалынын мазмуну бул маанилүү процесстин максаттарына жетүү үчүн каражат болуп саналат.

Тарыхый-коом таануучулук илимдер боюнча мектептик билим берүүнүн «2021–2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүү концепциясынын» баагыттарына жана аларды ишке ашыруун ыкмаларына ылайык таалым-тарбиялык дараметти – тарых курсун (Дүйнө тарыхы, Кыргызстан тарыхы) окутуунун олуттуу өзгөчөлүгү.

Дүйнө жана Кыргызстан тарыхын окутуу тартиби. Дүйнө жана Кыргызстан тарыхын окутуу 2022/2023-окуу жылнынын базистик окуу планында белгиленген окуу убактысынын чегинде жүргүзүлөт. Предметтик стандартка жана окуу программаларына ылайык «Дүйнө тарыхы» курсу биринчи жарым жылдыкта, «Кыргызстан тарыхы» курсу экинчи жарым жылдыкта жумасына 2 сааттан окутуулугат.

Мектептик документтерде (журнал, аттестат ж.б.) «Тарых» деген бирдиктүү атальш менен жазылат. Негизги жана толук жалпы билим берүү уюмдарында (мектеп, гимназия, лицей) мамлекеттик бүтүрүү экзамендери Кыргызстан тарыхы боюнча тапшыралат. Ошондой эле окуучулар ЖРТда тарых предметинен тандоосу боюнча экзамен тапшыра алышат.

Сунушталган кошумча окуу-методикалык адабияттар

• «Тарыхтын инсанга багыттап окутуунун технологиялары»: Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо / А. Б. Элебесова. – Б.: «Полиграф-бумресурсы», 2017. – 152 б.

• «Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн өнүгүшү: классстык сааттардын методикалык иштөлмелери»: Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо / А. Б. Элебесова. – Б.: «Полиграф-бумресурсы», 2017. – 140 б.

• «Таза коом» – Кыргыз Республикасын санариптик өзгөртүү программасы: 10–11-класстар үчүн проблемалык-өнүктүрүүчүлүк сабак // [Текст] / А.Б. Элебесова / И.Арабаев атындагы КМУ: «Тарых мектепке» илимий-методикалык

МИРОВАЯ ИСТОРИЯ И ИСТОРИЯ КЫРГЫЗСТАНА

Августовские совещания стали традицией для всего педагогического сообщества нашей страны. Вопросы для обсуждения учителями каждой области Кыргызстана – подготовка к новому 2022-2023 учебному году, определение направлений учебно-воспитательной деятельности, которую будут осуществлять общеобразовательные организации (школа, гимназия, лицей).

В настоящее время нарастает угроза национальному самосознанию и духовно-нравственным ценностям, пропагандирующая глобализацию в сторону утраты национального языка и истории, национальной культуры и культурной самобытности. В этом контексте перед всеми государственными и общественными учреждениями страны, в том числе общеобразовательными организациями, ставятся цели и задачи для реализации «Концепции развития гражданской идентичности Кыргыз жараны в Кыргызской Республике на период 2021–2026 годы», «Концепции о духовно-нравственном развитии и физическом воспитании личности», «Плана действий на 2021–2023 годы по реализации Программы развития образования в Кыргызской Республике на период 2021–2040 годов», «Национальной программы развития Кыргызской Республики до 2026 года».

Поэтому для достижения поставленных целей и задач на августовских совещаниях будут рассмотрены технологии обучения, которые помогут учителям организовать учебную деятельность, которая даёт исторические знания и воспитательную работу путём вовлечения и мотивации учащихся, а также через работу с родителями. Такое положение делает актуальными методические рекомендации для учителей Мировой истории и Истории Кыргызстана.

Основные проблемы преподавания истории в действующей нормативно-правовой базе. На сегодняшний день основной проблемой в преподавании истории является современное качественное и эффективное образование. Что такое современное качественное и эффективное образование? Для этого, прежде всего, необходимо освоить нормативно-правовые документы школьного исторического образования, проанализировать их и выполнить обязательные требования к поурочным и внеурочным планам урока.

Социологи пришли к выводу, что современные дети, рожденные и живущие в условиях глобальной сети Интернет, – это новое, «цифровое поколение». «Цифровое поколение» – это глобальные дети с неограниченными возможностями получения и обработки информации. Таким образом, обучение сегодняшних глобальных детей является второй важной задачей исторического образования. В целях содействия эффективному решению этой и многих других проблем преподавания истории предлагаются следующие темы:

Семинары-тренинги: 1. «Изучение и анализ нормативно-правовых документов по проблемам исторического образования»; 2. «Значение STEAM-технологии в преподавании истории» (на сайте КАО). 3. «Модульные технологии обучения». 4. «Проектная технология».

Круглые столы: 1. «Современные цели и задачи обучения истории в 5–9 классах»; 2. «Современные особенности преподавания истории в 10–11-классах».

Обмен опытом работы: Презентации методов и приёмов обучения истории в 5–11 классах в соответствии с требованиями обучения Мировой истории и Истории Кыргызстана.

Нормативно-правовые документы: • Предметный стандарт по истории для

5–9 классов общеобразовательных организаций. – Б., 2018 (на сайте КАО);

• Стандарт по предмету «История Кыргызстана и всемирная история» для 10–11 классов общеобразовательных организаций Кыргызской Республики. – Б., 2018 (на сайте КАО);

• История Кыргызстана: программы для общеобразовательных организаций (школы, гимназии, лицеи). – Б., 2018;

• Всемирная история: Программы для общеобразовательных организаций (школ, гимназий, лицеев). 7–11 классы. – Б., 2018.

Особенности преподавания истории (Всемирная история, История Кыргызстана). Современные цели и задачи обучения истории не могут быть решены только традиционными методами, поэтому учителям необходимо найти и освоить наиболее оптимальные методы обучения.

Одной из основных задач современного образования является использование педагогических технологий, которые помогают учащимся не только формировать определенные знания, умения и навыки на занятиях, но и развивать свои творческие способ-

ности и определение цели каждой из них. 4. Подбор необходимого фактического материала.

5. Определение способов учебной деятельности учащихся.

6. Выбор форм и методов преподавания и контроля.

7. Распечатка модульного плана урока.

Элементы обучения (ЭО) в модульном плане урока, разработанном на основе модульной технологии обучения.

– ЭО-0 – направлен на определение цели интеграции для достижения ожидаемых результатов обучения;

– ЭО-1 – включает задания на определение уровня знаний по теме, задания, направленные на овладение новым материалом и т.д.;

– ЭО-2 – внимательно проверить учебный материал;

– ЭО-3 (завершающий) – включает обобщающий контроль знаний учащегося, подведение итогов урока (оценка степени достижения целей урока), выбор домашнего задания (должно быть дифференцированным – с учётом достижений учащегося на уроке), рефлексию (оценку своей работы на основе оценок других).

Таким образом, в ходе модульного обучения осуществляется целенаправленное формирование и развитие приёмов учебной деятельности. В этом случае содержание учебного материала является инструментом для достижения целей этого важного процесса.

Воспитательный потенциал школьного образования по историко-обществоведческим наукам в соответствии с направлениями «Концепции развития гражданской идентичности Кыргыз жараны в Кыргызской Республике на период 2021–2026 годы» и методами их реализации – существенная особенность преподавания истории (Мировая история, История Кыргызстана).

Порядок преподавания Мировой истории и Истории Кыргызстана. Мировая история и История Кыргызстана будет преподаваться в рамках базисного учебного плана на 2022–2023 учебный год. Согласно предметному стандарту и учебным программам курс «Мировая история» преподается в первом полугодии, курс «История Кыргызстана» – во втором полугодии, по 2 часа в неделю.

В документациях обозначается единым названием «История». В основных и полных общеобразовательных организациях (школах, гимназиях и лицеях) государственные выпускные экзамены сдаются по Истории Кыргызстана. Учащиеся имеют право выбрать предмет истории для итоговой государственной аттестации ОРТ.

Рекомендуемая дополнительная учебно-методическая литература:

• «Тарыхты инсанга бағыттал оқтуунун технологиялары»: Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо/А.Б.Элебесова. – Б.: «Полиграф-бумресурсы», 2017. – 152 б. (на кыргызском языке).

• «Кыргыз мамлекеттүүлүгүн өнүгүшү: класстык сааттардык методикалык иштөмөлери»: Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо/А.Б.Элебесова. – Б.: «Полиграф-бумресурсы», 2017. – 140 б. (на кыргызском языке).

• «Таза коом» Кыргыз Республикасын саариптик өзөртүү программасы: 10–11-класстар үчүн проблемалык-өнүктүрүүчүлүк сабак/ [Текст]/А.Б.Элебесова//И.Арабаев атындағы КМУ: «Тарых мектепке» илимий-методикалык журналы. – Б., 2017. – 35–40 бб. (на кыргызском языке)

• Интернет ресурсы.

Вопросы, предлагаемые для обсуждения:

► Основы базового и углублённого тематического планирования интегрированного содержания предметов История Кыргызстана, Всемирная история и Человек и общество в 10–11 классах.

► Педагогические технологии обучения.

► Итоговый индивидуальный проект по проектной технологии и его роль в процессе освоения истории.

ности в образовательном процессе внеурочной учебной деятельности.

Педагогическая технология представляет собой продуманную модель совместной учебной деятельности по организации, проектированию и проведению учебного процесса, обеспечивающие комфортную среду для учащихся и преподавателей.

Для качественного и эффективного освоения учащимися исторических и общественно-социальных знаний необходимо использовать следующие технологии обучения:

• Личностно-ориентированные технологии обучения;

• Эвристическая технология обучения;

• Диалоговые технологии обучения;

• Игровые технологии;

• Информационно-коммуникационные технологии;

• Здоровьесберегающие технологии обучения;

• Модульная технология обучения;

• Проектная технология.

Для того, чтобы обучение было успешным, особенно в старших классах, необходимо

роль); блока информации (теоретического материала темы); необходимости отработки содержания обучения (семинары, практикумы, практические работы и т.п.); необходимости контроля усвоения знаний (итоговый контроль) и коррекции ошибок и недостатков в усвоении содержания обучения.

4. Подбор литературы для учащихся из списка заранее подготовленных обязательных и дополнительных источников.

5. Завершение написания модульной программы и её распечатка для каждого ученика.

II. Второй компонент модульной технологии – модульный урок. Однако это не означает, что все уроки модульной программы должны быть модульными. Модульные уроки должны быть не менее двух академических часов. (В условиях профильного обучения практически все уроки сдвоенные.) При составлении плана модульного урока, учитель может придерживаться следующего алгоритма:

1. Определение темы урока.

2. Определение и формулировка цели урока и конечных результатов обучения.

3. Разбивка учебного материала на отдель-

А.ЭЛЕБЕСОВА,

к.п.н., ведущий научный сотрудник
лаборатории социально-гуманитарного
образования КАО, тел.: +996 (777) 605 408

Учурдагы билим берууну санараптик трансформациялоо процессинде информатика предметин окутууда электрондук окутууну (ЭО), STEM мамилени колдонууну, окуучуларды программалоого үйрөтүүнү, алардын билим жетишкендиктерин баалоо боюнча Эл аралык изилдөөлөрдө даярданууну, компетенттик билим берууну ишке ашырууну, Киберкоопсуздукту эске алуу – актуалдуу маселелерден болуп саналат.

Электрондук окутууга карата информатика мугалиминин алдында окуу процессин санараптештируү, окуу материалдарын электрондоштуруу, электрондук журналды иштетүү, санараптик жана коммуникациялык технологиялардын түрдүү ресурстарын эффективдүү колдонуу, электрондук базаны түзүү, окуучулардын билимдерин аралыктан баалоо, электрондук окутууга карата башка предметтик мугалимдерге жардамдашу саяктуу даярдыктар талап кылышы.

Демек, жаңы окуу жылында информатиканын мазмунун ишке ашырууда актуалдуу маселелердин чечилишин эске алуу керек.

Информатика предметин окутууда жетекчөүү нормативдик документтер.

2022-2023-окуу жылында информатика предметин окутууда төмөндөгү документтерди эске алуу зарыл:

1. Кыргыз Республикасын 2018-2040-ж. өнүктүрүүнүн Улуттук Стратегиясы (<https://mfa.gov.kg/uploads/content/1036/cc1aaa7e-1e5d-3a35-bd69-9d52e9c1ba70.pdf>);

2. 2022-2023-жылдарга Кыргыз Республикасында башкарууну санараптештируү жана санараптик инфратүзүмдү өнүктүрүү боюнча иш-чаралар планы (<http://cbd.mnjust.gov.kg/act/view/tu-ru/218797/10?cl=ky-kg&mode=tekst>);

3. Информатика предметинин предметик стандарты (<https://kao.kg/предметные-стандарты/>);

4. Информатика предметинин окуу программысы (<https://kao.kg/новые-программы/>).

5. 2022-2023-окуу жылына карата Базистик окуу планы.

Базистик окуу планы боюнча информатикага тиешелүү болгон сааттык окуу жүктөмдөр төмөндөгүчө. Окутуу кыргыз, орус, өзбек, тажик тилдеринде жүргүзүлгөн мектептер үчүн: 5, 6, 7, 9-класстарга жумасына – 1 саат, 8-класста жумасына – 2 саат.

Окуу планына ылайык, информатика предметин өтүүдө эгер окуучулардын саны 25 же андан көп болгон учурда 2 группага бөлүнүп отулоат.

Буга кошумча, жалпы билим берүү мектептери белгиленген окуу жүктөмгө ылайык окуу пландан сырткары предметтерди тереңдетип окутуу үчүн алынчулуктук кошумча билим берүү кызматтарын көрсөтө алышаары Базистик окуу планда белгиленет. Акы төлөө ата-энелердин, демөөрүлөрдүн, жергиликтүү бюджеттин эсебинен жүргүзүлөт. Ошондуктан информатиканы тереңдетип окутуу үчүн кошумча билим берүү кызматтарын жүргүзүүгө болот.

Программанын чегинде мугалим өзүнүн чыгармачылыгына ылайык мамлекеттик билим берүү стандартында белгиленген максат, милдеттерди ишке ашыруу менен предмет боюнча окуучуларда керектүү компетенттүүлүктөрдү калыптаандырууга жетишүү керек.

БҮЛ ЖЫЛДАГЫ ИНФОРМАТИКАНЫ ОКУТУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

2022-2023-окуу жылына карата КР жалпы билим берүү мектептерде информатика предметин окутууда эске алышуучу негизги өзгөчөлүктөр болуп электрондук окутууну, окуучуларга программалоону үйрөтүүнү, киберкоопсуздукту, кибербуллингди окутууну, STEM-мамилени, балдарга руханий-адептик, нравылык тарбия берүүнү эске алуу саналат.

А) Электрондук окутуу жана аны уюштура билүү – санараптик технологиянын түрдүү ресурстарын жана электрондук окуу материалдарын пайдаланып, каалаган жерден каалаган убакта уюштуруулучу окуу процессине интегралдуу, инновациялык түрү катары эсептөт. Электрондук окутууда санараптик жана коммуникациялык технологиялардын түрдүү ресурстары (компьютерлер жана алардын кошумча курамдары, мобилдик телефондор, планшеттер, түрдүү гаджеттер жана алардын түрдүү тиркемелери, телеви-

зорлор, Интернет тармактары жана аларды туташтыруучу каражаттар ж.у.с. ресурстар) пайдаланылат.

Электрондук окутууну ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн негизги үч нерсени эске алуу керек: жеткиликтүүлүктүү, компетенцияны жана мотивацияны камсыздоо. Жеткиликтүүлүк – окуу процессинин катышуучуларынын Интернет тармагына эркин туташуусу, компетенция – маалымат ресурстарын пайдаланудагы көндүмдүн болушу, ал эми мотивация – окуучулардын өз алдынча билим алууга кызыгуусунун жана аракетинин болушу керектигин билдирет. Окуучулардын МКТ-компетенциясы жана алардын өз алдынчалуулук мотивациясы боюнча маселелерин колго алуу керек.

Б) Программалоону, киберкоопсуздукту, кибербуллингди окутуу.

Программалоону окутуунун максаты – баланын эсептөө ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү. Эсептөө ой жүгүртүү балдарга маселени чечүүдө креативдик ой жүгүртүүгө, окуй билүүгө, изденүүгө жана биргелешип иштеөгө көнүктүрүт. Ошондой эле программалоо аркылуу балдар жаңыча ой жүгүртүү, идея жаратуу, каталардын үстүнөн иштөө, суроо коёо билүү, жообун издеө жана баштаган ишти аягына чыгаруу саяктуу сапаттарды калыптаандырууга жардам берет. Программалоонун натыйжасы – бул долбоор. Долбоор аркылуу окуучунун мүмкүнчүлүгү башкаларга көрүнет.

«Киберкоопсуздук» жана «Кибербуллинг» темалары информатика предметинин окуу программасында 5-класстан 9-класasca чейин үзүлүтүкүсүн каралган. Себеби мектеп окуучусу кибербуллинг деген эмне экендигин билүү жана анын түрлөрүн түшүнүү; ар түрдүү кибербуллингдин түрлөрүнөн сактагын эрежелерин билүү; тааныш эмес адамдардан түшкөн маалыматты анализдөө, контактында адамдардан этият болуу; Интернеттеге маалыматтык коопсуздук боюнча билимдерин колдонуу, өзүнүн маалыматтарын коргой билүү, паролдорду бекемдөө, антивирустук паролдорду пайдалануу; МКТга байланыштуу зыян жана коркунуч түдүүргөн булактарды аныктоо; аларды жооунун жолдорун табуу; маалыматка интеллектуалдык менчик укук боюнча эрежелерди сактоо; спам, реклама, дезинформация ж.б. сактоонун принциптерин түшүндүрүү; ар түрдүү билим берүү сайттарын жана платформаларын айырмалап колдонуу; өзүнүн жеке жашоосундагы жана жеке өнүгүсүндөгү маселелерди чечүүдө санараптик технологиялардын мүмкүнчүлүктөрүн максаттуу жана чыгармачылык менен пайдалана алуу ж.у.с билимдерге ээ болушу зарыл.

В) Билим берүүдө STEM мамилени колдонууну – бул билим берүүгө жаңыча мамиледи болуп эсептөлип, бала окуу китебинен сырткары табигый-илимий жана техникалык билимдерди айкалыштыруу менен маселени чечүүгө чыгармачылык мамиле кылуусу. STEM-билим берүү – бул табигый жана таң илимдерди инновациялык технологиялардын жардамы менен окутуп үйрөтүүгө басым жасаган атайын багыт катары саналат. STEM мамиленин негизги базасы катары илимий методдор, математикалык моделдөөлөр, инженердик дизайн жана инновациялык ой жүгүртүү эсептөт.

STEM мамиленин алкагында информатика предметин окутуу окуучуларга жана мугалимдерге бир нече мүмкүнчүлүктөрдү берет.

СТЕМ-билим берүү балдардын:

- логикалык жана математикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө;
- так илимдердин позициясында жаратылышты жана технологияны таанып билүүгө;
- МКТ боюнча билимге ээ болууга жана аны пайдалана билүүгө;
- креативдүү ой жүгүртүүгө жана чыгармачылык мүмкүнчүлүгүн көрсөтүүгө;
- окууга жана изденүүгө болгон шыгын өстүрүүгө жардам берет.

СТЕМ-билим берүү мугалимдердин:

- окуучуларды өз алдынчалуулукка багыттоодо ачык, көрсөтмөлүү кылыш окутуу, көнүктүүрүү ишмердигин;
- окуутадагы өзгөчө ыкмаларды пайдалануу ишмердигин;
- окуучуларды окууга кызыктыруу ишмердигин;
- МКТнын мүмкүнчүлүктөрүн көңири пайдалануу (М.: 3D-моделдөө, Zygote Body же

Geogebr'a саяктуу сайттарды) ишмердигин камсыздай алат.

Г) Балдарга руханий-адептик, нравылык тарбия берүү. Билим берүүнү санараптештируү шартында тарбия маселенин көнүл буруу – негизги милдеттердин бири экендигин информатика мугалими эске алуусу зарыл. Тарбия иштерин жүргүзүүдө төмөнкү даярдыктарды көрүүнү сунуш кылабыз.

• Ата-энелер үчүн материалдар. Ата-энелерге арналган электрондук материалдарды даярдап алуу. Андай материалдар болуп: ата-энелер менен жолгушууларды, аны откоруунун пландары, программалары, Тарбия концепциясы, балдардын укугу боюнча конвенция, тарбиялык маанидеги китеппер, журналдар, гезиттер, сурооттар, интернеттеги шилтемелер, видеолор, презентациялар ж.б. саналат.

• Тарбиялоо сунуш кылышында тарбия маселелер

Информатика предметин окутууну жакшыртуу жана предметти окутууну өнүктүрүү проблемалары боюнча докладдарды окуу; семинарларды; тегерек үстөлдөрүү, конкурстырды; онлайн жолгушууларды ж.у.с. откөрүү максатка ылайык.

Ошондой эле бул окуу жылындағы август методикалык көнешмесиндеги информати-

ка предмети боюнча кошумча окуу курал. Ибирайым кызы А., Кулмурзаева Н. – Б., 2017.

• Алгоритм жана анын жашоодо колдонулуштары. Кошумча окуу курал. Ибирайым кызы А. – Б., 2018.

• Жумушчу дептерлер. 5-8-класстар. Ибирайым кызы А. – Б., 2018.

• Phyton программалоо тили. Касымалиев М.У., ж.б. – Б., 2022.

Талкуулоого сунуш кылышында тарбия маселелер

Информатика предметин окутууну жакшыртуу жана предметти окутууну өнүктүрүү проблемалары боюнча докладдарды окуу; семинарларды; тегерек үстөлдөрүү, конкурстырды; онлайн жолгушууларды ж.у.с. откөрүү максатка ылайык.

Ошондой эле бул окуу жылындағы август методикалык көнешмесиндеги информати-

Окуучуларды тарбиялоо жана мотивациялоо жагын эске алуу. Ал үчүн балдарга арналган сабактан тышкаркы электрондук материалдарды даярдап алуу. Андай материалдар болуп окуучулар менен сабактан тышкарлык жолгушууларды откөрүүнүн пландары, программалары, Тарбия концепциясы, балдардын укугу боюнча конвенция, тарбиялык маанидеги китеппер, жомоктор, журналдар, гезиттер, сурооттар, интернеттеги шилтемелер, видеолор, презентациялар ж.б. «Дүйнөлүк байланыштагы этикаллык нормалардын сакталышы», «Интернеттеги колдонуунун этикасы», «Ишмердүлүк чөйрөлөрүндөгү укуктук-етикалык норма», «Маалыматтык коопсуздук» ж.у.с. темалар боюнча материалдар ж.б.

• Тарбиялоо убакыт бөлүү жана эрк коюу. Балдарды тарбиялоо көнүл буруу маселелерине келгенде балага күн сайын УБАКЫТ бөлүү менен анын тарбиясын ақырындан калыптаандырууга болоруун эстен чыгарбоо керек. Иштөө үчүн убакыт бөлүү – бул баланын ийгилигинин шарты; ойлонуу үчүн убакыт бөлүү – бул баланын ақылын өнүктүрүүнүн булагы; ойноо үчүн убакыт табуу – бул баланын билимдин булагы; окуу үчүн убакыт табуу – бул баланын билимдин булагы; достук үчүн убакыт бөлүү – бул баланын бактысынын булагы; кыялдануу үчүн убакыт табуу – бул баланын чыгармачылыгын өнүктүрүүгө карата жол; сезимдеринизди чыгарылыштыруу үчүн убакыт бөлүү – бул баланын кубанычына карата жол; конүл ачууга убакыт табуу – бул баланы да, өзүндү да калыпка келтириүү жолу.

Демек, информатика предметин окутууда мугалим жогорудагы маселелердин чечилишин колго алуусу зарыл.

КОШУМЧА ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК КОМПЛЕКСТЕР

Мугалимдер информатика предметинин окуу программасына ылайык милдеттүү түрдө өздөштүрүлүчүү предметтин минимумун жана информатиканы тереңдетип окутууга арналган кошумча адабияттарды, комплекстерди колдонсо болот.

Мугалимдерге жана окуучуларга сунушталуучу кошумча окуу-методикалык колдонмолов:

Мугалимдер информатика предметинин окуу программасына ылайык милдеттүү түрдө өздөштүрүлүчүү предметтин минимумун жана информатиканы тереңдетип окутууга арналган кошумча адабияттарды, комплекстерди колдонсо болот.

В процессе цифровой трансформации современного образования актуальными вопросами, которые необходимо учитывать при преподавании информатики, являются электронное обучение (ЭО), STEM-подход, обучение учащихся программированию, подготовка к международным исследованиям для оценки их достижений, внедрение компетентного образования, кибербезопасность и воспитание детей.

В электронном обучении от учителя информатики требуется подготовка цифровизации процесса обучения, электронные варианты учебников, использование электронных журналов, обеспечение и эффективное использование разнообразных цифровых ресурсов, создание электронной базы, дистанционное оценивание знаний учащихся, помощь другим учителям-предметникам.

Поэтому при реализации содержания информатики в новом учебном году необходимо учитывать решение этих актуальных вопросов.

При обучении информатике в 2022-2023 учебном году необходимо руководствоваться следующими нормативными документами:

1. Национальная стратегия развития Кыргызской Республики на 2018-2040 годы (<https://mfa.gov.kg/uploads/content/1036/cclaaa7e-1e5d-3a35-bd69-9d52e9c1ba70.pdf>);

2. План мероприятий по цифровизации управления и развития цифровой инфраструктуры в Кыргызской Республике на 2022-2023 годы (<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/218797/10?cl=ру-ру&mode=текст>);

3. Предметный стандарт по предмету Информатика (<https://kao.kg/предметные-стандарты/>);

4. Учебная программа по предмету Информатика (<https://kao.kg/новые-программы/>).

5. Базисный учебный план на 2022-2023 учебный год.

В этом учебном году учителям информатики следует обратить внимание на следующую сетку часов недельных нагрузок, касающихся предмета Информатика. Для школ с кыргызским, русским, узбекским, таджикским языками обучения: 5, 6, 7, 9 классы – 1 час в неделю, 8 кл. – 2 часа в неделю.

Согласно Базисному учебному плану при проведении занятий по информатике класс делится на 2 подгруппы, если численность учащихся в классе составляет 25 и более человек.

Общеобразовательные организации вправе оказывать дополнительные образовательные услуги, в т.ч. и платные, учащимся с углубленным изучением отдельных предметов сверх БУП, не превышая допустимую предельную нагрузку. Оплата может производиться за счет родителей, спонсоров, местного бюджета. Поэтому для углубленного изучения информатики можно организовать дополнительные образовательные услуги.

Базовое содержание предмета обеспечивает обязательный минимум подготовки учащихся по информатике, определенный предметным образовательным стандартом.

Учителям следует творчески подходить к решению целей и задач, поставленных учебной программой, и обеспечить формирование у учащихся соответствующих предметных компетентностей согласно поставленным целям и задачам.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНФОРМАТИКИ

Основными особенностями преподавания информатики в общеобразовательных школах Кыргызской Республики на 2022-2023 учебный год являются электронное обучение, обучение школьников программированию, кибербезопасности, обучение защите от кибербуллинга, STEM-подход, духовно-нравственное воспитание детей.

А) Электронное обучение и его организация – это интерактивная, инновационная форма учебного процесса, организуемая в любое время из любого места с использова-

нием различных ресурсов цифровых технологий и электронных учебных материалов. В электронном обучении используются разнообразные ресурсы цифровых и коммуникационных технологий (компьютеры и их комплектующие, мобильные телефоны, планшеты, различные гаджеты и приложения к ним, телевизоры, интернет-сети и устройства их подключения и т. д.).

Для успешного электронного обучения необходимо учитывать три ключевых фактора: доступность, компетентность и мотивация. Доступность означает, что участники процесса обучения имеют свободный доступ к Интернету; компетенция – способность использовать информационные ресурсы; а мотивация – интерес и желание учащихся учиться самостоятельно. И необходимо решать вопросы ИКТ-компетентности учащихся и мотивации их самостоятельности.

Б) Обучение программированию, кибербезопасности, кибербуллингу.

Целью обучения программированию является развитие вычислительного мышления ребенка. Вычислительное мышление учит детей мыслить творчески, читать, искать и работать вместе над решением проблем. Программирование также помогает детям развивать новые навыки мышления, способность придумывать идеи, работать над ошибками, задавать вопросы, искать ответы и выполнять

разовательного подхода STEM предоставляет учащимся и преподавателям несколько возможностей.

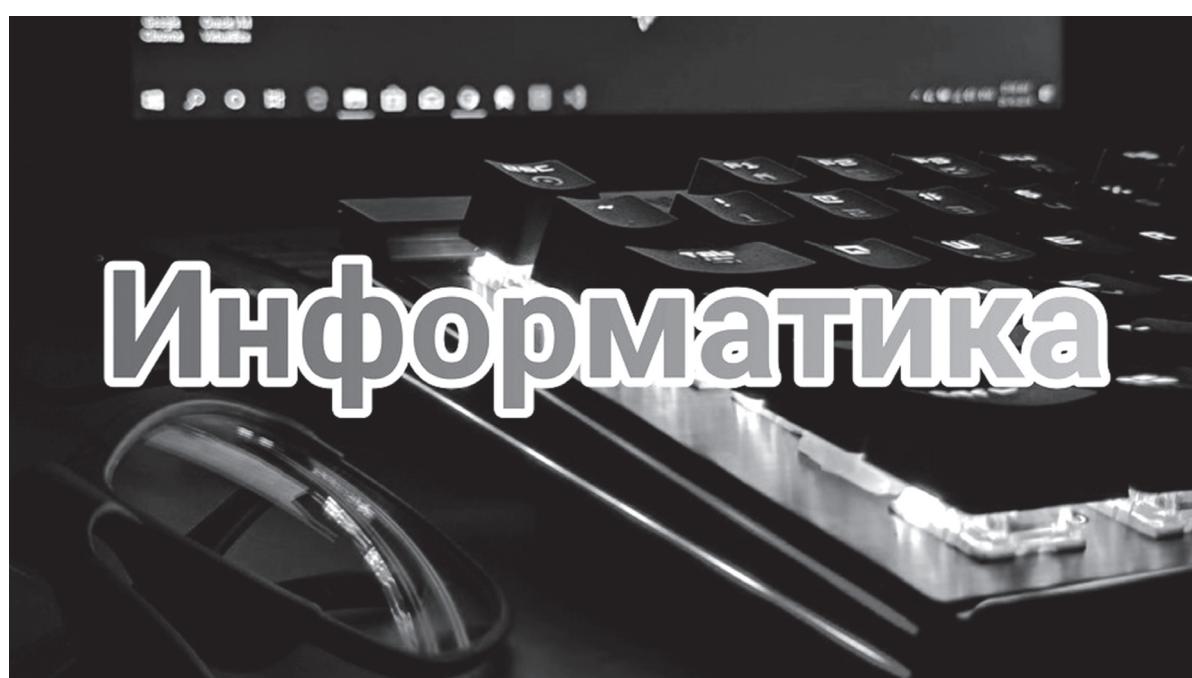
STEM-образование детям:

- развивать логическое и математическое мышление;
- знать природу и технику с позиции точных наук;
- владеть ИКТ и уметь ими пользоваться;
- проявлять творческое мышление и творческий потенциал;
- помогать развивать навыки чтения и исследования.

STEM-образование преподавателям:

- открытая, показательная обучающая и адаптационная деятельность, направленная на ориентацию учащихся на самостоятельность;
- использование специальных методов обучения;
- мероприятия по мотивации учащихся к учебе;
- широкое использование возможностей ИКТ (Н.: такие сайты, как 3D-моделирование, Zygote Body или Geogebra).

Г) Духовно-нравственное воспитание детей. В условиях цифровизации образования учителю информатики следует учитывать, что одной из основных задач является – воспитание учащихся. Предлагаем следующую подготовку к воспитательной работе.

задания. Результатом программирования является проект. Через проект ученик показывает свои способности другим.

Темы «Кибербезопасность» и «Кибербуллинг» изучаются непрерывно в учебной программе по информатике с 5-го по 9-й класс. Это связано с тем, что учащийся должен знать, что такое кибербуллинг и понимать его виды; знать правила защиты от различных видов кибербуллинга; анализировать информацию от незнакомцев, остерегаться контактов; Использовать знания по информационной безопасности в сети Интернет, умение защитить свои данные, парольную защиту, использование антивирусных паролей; выявление источников вреда и опасностей, связанных с ИКТ; найти способы их устранения; соблюдать правила интеллектуальных прав на информацию; спам, реклама, дезинформация и т.д.; объяснить принципы сохранения; дифференцировать использование разных образовательных сайтов и платформ; должны уметь целенаправленно и творчески использовать потенциал цифровых технологий в решении задач личной жизни и личностного развития и т.д.

В) STEM-подход – это новый подход в обучении, при котором ребенок творчески подходит к решению задач, сочетая естественно-научные и технические знания в дополнение к учебнику. STEM-образование – это особое направление, которое обучает естественным и точным наукам с помощью инновационных технологий. Основой подхода STEM являются научные методы, математическое моделирование, инженерное проектирование и инновационное мышление.

Преподавание информатики в рамках об-

разовательного подхода STEM предоставляет учащимся и преподавателям несколько возможностей.

STEM-образование детям:

- развивать логическое и математическое мышление;
- знать природу и технику с позиции точных наук;
- владеть ИКТ и уметь ими пользоваться;
- проявлять творческое мышление и творческий потенциал;
- помогать развивать навыки чтения и исследования.

STEM-образование преподавателям:

- открытая, показательная обучающая и адаптационная деятельность, направленная на ориентацию учащихся на самостоятельность;
- использование специальных методов обучения;
- мероприятия по мотивации учащихся к учебе;
- широкое использование возможностей ИКТ (Н.: такие сайты, как 3D-моделирование, Zygote Body или Geogebra).

Г) Духовно-нравственное воспитание детей. В условиях цифровизации образования учителю информатики следует учитывать, что одной из основных задач является – воспитание учащихся. Предлагаем следующую подготовку к воспитательной работе.

своих чувств – это способ сделать вашего ребенка счастливым; находить время для развлечений – это способ привести себя и ребенка в форму.

РЕКОМЕНДУЕМЫЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ

Учителя могут использовать минимум обязательных предметов в соответствии с учебной программой по информатике и дополнительную литературу и комплексы для углубленного изучения информатики.

Дополнительные учебно-методические материалы для учителей и учащихся:

- Ибрайым кызы А. Информатика. Технологиялык карта. 5-класстан 9-класстарга чейин. (Сабактардын болжолдуу план-конспектилери) – Б., 2020.
- Ибрайым кызы А., Кулмурзаева Н. Эсепт системалары. Информатика предмети буюнча кошумча окуу курал. – Б., 2017.
- Ибрайым кызы А. Алгоритм жана анын жашоодо колдонулуштары. Кошумча окуу курал. – Б., 2018.
- Ибрайым кызы А. Жумушчу дөлтерлер. 5-8-класстар. – Б., 2018.
- Касымалиев М.У. и др. Phyton программаоо тили. – Б., 2022.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ДЛЯ ОБСУЖДЕНИЯ

В целях эффективности августовских совещаний, учителям информатики рекомендуется проводить: семинары, круглые столы, презентации, публичные доклады о состоянии и результатах развития обучения информатике и ИКТ и о цифровизации образования.

Предлагаются следующие актуальные темы для обсуждения:

- ✓ Развитие у учащихся навыков программирования при обучении информатике;
- ✓ Учет STEM-подхода при обучении информатике;
- ✓ Воспитание детей и их поведение в школе при обучении информатике;
- ✓ Методика обучения основам информационной безопасности и кибербезопасности;
- ✓ Вопросы цифровизации учебно-организационных процессов;
- ✓ Электронная база данных: доверие родителей и безопасность учащихся;
- ✓ Электронные материалы: учебники, инструменты, их создание и использование;
- ✓ Применение компьютерных тестирований и других оценочных ресурсов для объективной оценки достижений учащихся;
- ✓ Возможности электронных форм учителей для организации образовательной деятельности учащихся по информатике;
- ✓ Проблемы эффективного использования компьютерных классов;
- ✓ Применение интерактивных средств обучения (интерактивные доски, электронные учебники и т.д.) в учебном процессе;
- ✓ Эффективное использование интернета и мультимедийных технологий на уроках информатики;
- ✓ Формирование культуры учащихся по использованию интернета;
- ✓ Изучение языков программирования. Языки программирования и олимпиады;
- ✓ Рассмотрение инклюзивного образования в онлайн обучении;
- ✓ Интернет-игры и социальные сети: вопросы и проблемы школьников;
- ✓ Курсы повышения квалификации по различным темам для учителей: «Теория и методика обучения информатике», «Современные технологии обучения в школе», «Языки программирования» и др.
- ✓ Использование новых технологий оценивания в образовательном процессе.

Биологиялык билимдер ар бир адамдын табиятка, коомго, өзүнө карата мамилелік маданиятынын өзөгү болуп эсептелеет.

2022-2023-окуу жылында Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүнүн Мамлекеттик стандартына, биологиянын предметтик стандартына негизделип жазылган 7-8-9-класстарынын кыргыз жана орус ти-линдеги мектептер үчүн окуу китечтери жана мугалимдер үчүн окуу методикалык колдон-мөлөр, окуучулар үчүн жумушчу дептерлери мектеп практикасына кириш алдында турат.

Учурдун дагы бир маанилүү маселелеринин бири болгон биологиялык билим берүүнүн маалыматташтыруу негизинен 4 багытта жүрүшү зарыл:

- Биринчи багыты – учурдагы заманбап табигый илимий билим берүүнү илимий жактан таанууда алдыңкы принциптеринин бири болгон маалыматташтыруунун биологиялык билим берүүнүн максатында, милдеттеринде, алдыңкы баалуулуктарында, мазмунунда чагылышы саналат.

- Экинчи багыты – электрондук билим берүү ресурстарынын жана адабияттарынын пайда болушу менен биологиялык билим берүүнүн формаларынын жана методдорунун системасын өнүктүрүү.

- Үчүнчү багыты – виртуалдык деңгээлде биологиялык жана экологиялык эксперименттердеги иш жүзүнө ашырып, принциптерди жана мүмкүнчүлүктөрдү жаратуу.

- Төртүнчү багыты – телекоммуникациялык проектилердин негизинде биологиялык билим берүүнүн сабактан сырткаркы учурларын көбөйтүү жана аны еркүндөтүү.

Жогоруда айтылгандардын бардыгы биологиялык билим берүүнүн көйгөйлөрүн жакшы түшүнүп аларды чечүү жолдорун издеөгө мүмкүндүк берет.

НЕГИЗИ НОРМАТИВДИК ДОКУМЕНТТЕР

2022-2023-окуу жылында биология предметин окутууда төмөндөгү документтерди эске алуу зарыл:

1. Кыргыз Республикасын 2018-2040-жж. өнүктүрүүнүн Улуттук Стратегиясы (<http://www.president.kg>);

2. 2022-2023-жылдарга Кыргыз Республикасында башкарууну санаипештируү жана санаиптик инфра түзүмдү өнүктүрүү боюнча иш-чаралар планы (<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/218797/10?cl=ky-kg&mode=tekst>);

3. Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарында 5-11-класстар үчүн биология боюнча предметтик стандарт (<https://kao.kg/предметные-стандарты/>);

4. Биология боюнча 6-11-класстар үчүн окуу программысы (<https://kao.kg/новые-программы/>).

БИОЛОГИЯНЫ ОКУТУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

Биология илими дүйнөгө болгон илимий көз караштын маанилүү звеносу катары төмөнкү фундаменталдуу суроолорго жооп берет: Тиричилик деген эмне? Адамдын келип чыгышы, бул жашоодогу максаты жана маңызы кайсылар, анын биологиялык жана социалдык жаратылышы эмнеде? Адамдын адеп-ахлактык, искустволук жана динник булактары кайсылар? Адамдын ишмердүүлүгүнүн жаратылышка тийгизген таасирлери кандай? Жер планетасында адамды жана тиричилики кантит сактап калуу көрек?

Бул суроолорду чечүүдө биология илимин гумандаштыруу, б.а. милдет, жоопкерчилик, жакшылык, жыргалчылык деген терминдер менен бирге биологияны окутуу зарыл.

Базистик окуу планы боюнча биология 6-клас “Өсүмдүктөр, бактериялар, козу катындар, энзилчектөр”, биология 7-клас “Жаныбарлар”, биология 8-клас “Адам жана анын ден соолугу”, биология 9-клас “Тиричиликтин жалпы мыйзам ченемдүүлүктөрү” курстары – 2 сааттан, биология 10-11-клас “Жалпы биология” курстары – 1 сааттан классстан класска белгилүү бир ырааттуулукта окутулат. Биология курстарынын мындай ырааттуулукта окутуунун өзгөчөлүгү болуп тириүү организмдерди үйрөнүүнүн систематикалык топторуна ылайык жүргүзүлгөндүгү саналат. Бул өз кезегинде биологиялык түшүнүктөрдү белгилүү бир ырааттуулукта жөнөкөйдөн татаалга карай өнүктүрүп окутууга шарт түзөт. Биологиянын улам бир курсун окуп жатып окуучулар клетканын түзүлүшүнүн, организмдердин түзүлүшүнүн, алардын аткарган функцияларынын, көбөйүү жолдорунун уламдан-улам татаалданып бара жатканына ынанышат.

Биология предмети боюнча виртуалдык, электрондук лабораторияны түзүүгө каражат табуу маселеси курч коюлуш көрек. Себеби азыр дээрлик көпчүлүк мектептерде мурунку лабораториялык жабдыктар эскирип жок болуп кеткен. Жаңы приборлор дегеле сатылышы алынган эмес. Ошондуктан санаипештириүү шартында мектептик табигый илимий билим берүүнү электрондук, виртуалдык лабораториялар менен камсыз кылуу мезгилдин талабы болуп турат. Учурда био-

нен сабактын максатына, жаңы теманын маңызына карай: Эмнеге басым жасоо көрек? Окуучулардын компетенттүүлүктөрүнүн калыпташтышына кантит комектөшүү көрек? ж.б. нерселерге көнүл бурулат. Мугалимдер сабактын максатын койгондо өзүнүн гана аракеттерине эмес, окуучулар кандай компетенцияларга ээ болоорун аныктоого көнүл бурушу зарыл.

Окуучулардын билимин текшергенде репродукциялык суроолорго, башка сөз менен айтканда окуучулар жооп катары окуганын кайра айтып бергенине көп убакыт кетирбей, алган билимин колдонуп, ой жүгүртүүнү талап кылган продукциялык суроолорго көбүрөөк басым жасалышы көрек. Бул учун компетенттүүлүккө багытталган тапшырмалар менен окуучуларды иштетүү зарыл. Ушул

гүүлөрдөн, тесттерден жана адабияттардан турат.

2. <https://www.bb.edu.kg/> – «Билим булагы» – бул Кыргыз Республикасынын билим берүү уюмдарынын 5-9-класстары учун мектеп предметтери боюнча окуу материалдарынын мультимедиалык комплекси.

3. <https://kitep.edu.kg/> – Сайт кыргыз, орус, өзбек жана тажик тилдеринде окуган мектептердин окуучулары учун 400гө жакын окуу китечтерин жана окуу материалдарын камтыйт.

4. <https://lib.kg/lib/school/> – сайт окуу материалдарды, китечтерди камтыйт.

5. <https://www.ibilim.kg/> – окуу-методикалык материалдар окутуу кыргыз жана орус тилдеринде жүргүзүлгөн мектептерде колдонууга арналган, билим берүү стандарттарына жооп берет.

6. <http://www.testing.kg/ru/v-pomosch-abiturientu/videouroki-po-podgotovke-k-ort..html> – видеосабактар, ЖРТ га даярдо боюнча материалдар бар.

7. www.bizdin.kg/ – кыргыз тилиндеги көптөгөн китечтер, аудио жана видеоматериалдар бар.

БИОЛОГИЯ

шартта гана окуучулар алган билимдерин жашоосунда, турмуш-тиричилигинде колдонот; биологиялык тажрыйбалаарды көйт, алардын жыйынтыктарын түшүндүрөт; китечтерден, биологиялык сөздүктөрдөн жана маалыматмалардан, электрондук басылыштардан жана интернет-ресурстарынан өз алдынча биологиялык маалыматтарды табат.

Мындан тышкary биология мугалимдерине “чакыруу” – “түшүнүү” – “ой жүгүртүү” технологиясын пайдаланууну сунуш кылбайыз. Бул окутуу технологиясы окуучуларды сыйчыл ой жүгүртүүгө үйрөтөт.

Сунушталуучу кошумча окуу-методикалык материалдар

7-клас, биология “Жаныбарлар” курсу боюнча электрондук лабораториялык иштердин жыйнагын сунуштайбыз (<https://www.youtube.com/watch?v=Ou6BdPfjQmk>).

Мындан сырткары биология мугалимдерине төмөнкү булактардан дагы маалымат алышса болот:

1. Портал www.mediasabak.org – “Массалык маалымат каражаттарын колдоо борборо” Фондуун медиа сабак-сайты. Анимация жана видеосабактардан, практикалык кону-

8. www.bilimkeni.kg/ – сайтта билим берүү ресурстары жана кыргыз тилиндеги 700 видеосабактар бар.

9. www.tili.kg/ – Интерактивдүү орусча-кыргызча жана кыргызча-орусча онлайн сөздүктүү камтыйган интернет-ресурс ж.б.

Талкуулоого сунушталган маселелер:

1. Биология 7-9-класстарынын окуу китечи, мугалимдер үчүн методикалык колдонмо, окуучулардын жумушчу дептеринин түзүлүшү, мазмуну жана аларды колдонуу.

2. Биология предметин окутуу ишинде жана маалыматтык технологияларды, окутуунун интерактивдүү формаларын жана методдорун колдонууну боюнча алдыңкы тажрыйбалаар менен таанышуу.

3. Биология предметинин алкагында таалим-тарбия берүүдөгү кыйынчылыктар, алардын пайда болуу себептери жана четтетүү жолдору.

4. Биология боюнча календардык жана тематикалык пландоо маселелери.

5. PISA – 2025 эл аралык изилдөөгө даярдыктардын жүргүшүн жана STEM билим берүү боюнча жолдорун аныктоо.

Биологическое знание является ядром культурного отношений каждого человека с природой, обществом и самим собой.

В 2022-2023 учебном году учебники для школ на кыргызском и русском языках для 7-8-9 классов, написанные на основе Государственного стандарта общего образования КР и предметного стандарта по биологии, а также методические пособия для учителей и рабочие тетради для учащихся войдут в школьную практику.

Актуализация современных тенденций в образовательной практике невозможна без их анализа. К таким тенденциям относятся: многоуровневое образование; гибкость, открытость, вариативность, непрерывность поликультурность образования, этнорегиональная направленность и подготовка к исследованию PISA, в котором наши учащиеся будут участвовать в 2025 году.

Одной из важнейших современных проблем биологического образования является цифровизация. Цифровизация должна идти по четырем основным направлениям.

Первое направление – это отражение информатизации, которая является одним из ведущих принципов в научном признании современного естественно-научного образования, в целях, задачах, ценностях и содержании биологического образования.

Второе направление – развитие системы форм и методов биологического образования с появлением электронных образовательных ресурсов и литературы.

Третье направление – создание принципиально новых возможностей путем проведения биологических и экологических лабораторно-практических работ, экскурсий на виртуальном уровне.

Четвертое направление – увеличение и совершенствование внеурочной деятельности биологического образования на основе телекоммуникационных проектов.

Все вышеизложенное позволит лучше понять проблемы биологического образования и найти новые пути его изучения.

ОСНОВНЫЕ НОРМАТИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ

При обучении биологии в 2022-2023 учебном году необходимо учитывать следующие документы:

1. Национальная стратегия развития Кыргызской Республики на 2018–2040 годы (<http://www.president.kg>);

2. План мероприятий по цифровизации управления и развития цифровой инфраструктуры в Кыргызской Республике на 2022-2023 годы (<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/218797/10?cl=ru-ru&mode=tekst>);

3. Предметный стандарт по биологии для 5–11 классов общеобразовательных организаций Кыргызской Республики (<https://kao.kg/предметные-стандарты/>);

4. Учебная программа по биологии для 6–11 классов (<https://kao.kg/новые-программы/>).

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЛОГИИ

Биология как важная часть научного мировоззрения, отвечает на следующие фундаментальные вопросы: Что такое жизнь? Каково происхождение человека, его назначение и сущность в этой жизни, какова его биологическая и социальная природа? Каковы нравственные, искусственные и религиозные истоки человека? Каковы последствия деятельности человека для окружающей среды? Как спасти жизнь на планете?

В решении этих вопросов нужна гуманизация биологической науки, т.е. учить биологию необходимо наряду с понятиями долг, ответственность, добро и благополучие.

Согласно Базисному учебному плану биология в 6 классе «Растения, бактерии, грибы, лишайники», биология в 7 классе «Животные», биология в 8 классе «Человек и его здоровье», биология в 9 классе курс «Общие закономерности жизни» изучается по 2 часа,

биология в 10-11-классах «Общая биология» - по 1 часу в неделю. Особенностью преподавания курсов биологии в этой последовательности является то, что живые организмы преподаются по систематическим группам. Это, в свою очередь, дает возможность развивать и преподавать биологические понятия в определенной последовательности от простого к сложному. Изучая первый курс биологии, учащиеся убеждаются, что строение клеток, строение организмов, их функции, способы размножения становятся все более сложными.

На сегодняшний день остро стоит вопрос о создании в школах виртуальной электронной лаборатории по биологии. В школах лабораторное оборудование не обновлялось на протяжении многих лет. Поэтому в условиях цифровизации пришло время обеспечить школьное естественно-научное образование электронными, виртуальными лабораториями.

В настоящее время для современного обу

чения учащихся не следует уделять много внимания вопросам простого воспроизведения учебного материала, необходимо предлагать учащимся компетентностно-ориентированные задания. Только при этом условии учащиеся будут использовать полученные знания в своей жизни и жизнедеятельности; ставить биологические опыты, объяснять их результаты; самостоятельно находить биологическую информацию в книгах, биологических словарях и справочниках, электронных изданиях и Интернет-ресурсах.

Мы предлагаем учителям биологии ак-

те размещены учебные материалы и книги.

5. <https://www.ibilim.kg> - на сайте размещены учебно-методические материалы предназначены для использования в школах, где обучение ведется на кыргызском и русском языках.

6. <http://www.testing.kg/ru/v-pomosch-abiturientu/videouroki-po-podgotovke-k-ort..html> – видеуроки, материалы по подготовке к ОРТ.

7. www.bizdin.kg/ – на сайте размещены много книг, аудио и видео материалов на кыргызском языке.

БИОЛОГИЯ

чения предмета биологии рассматриваются бумажно-электронные методические комплексы (ЭМК) и средства их использования, а также инструменты управления ресурсами. В целях реализации вышеизложенного мы делаем лабораторно-практические работы для 7 класса в электронном формате и размещаем их на канале YouTube. Например, лабораторную работу для 7 класса на тему «Строение и размножение инфузорий» мы разместили на YouTube-канале и можно посмотреть по этой ссылке: <https://www.youtube.com/watch?v=Ou6BdPfjQmk>.

На каждом уроке биологии необходимо развивать ключевые и предметные компетентности по биологии. Предметные компетентности по биологии: Распознавание и описание живых объектов ПК-1, Научные объяснения биологических процессов и явлений ПК-2, Решение различных изменений и явлений в природе с использованием научных доказательств ПК-3. Затем надо делать акцент на такие вопросы: Что следует подчеркнуть? Как способствовать формированию компетенций учащихся? и т.п. Когда учителя ставят цель урока, они должны ориентироваться на определение того, какие компетентности приобретут учащиеся.

тивно использовать технологию «вызов» - «осмысление» - «размышление», поскольку данная технология обучения учит учащихся мыслить критически.

Рекомендуемые дополнительные учебно-методические материалы

Предлагаем сборник электронных лабораторных работ по курсу биологии «Животные» для 7 класса (<https://www.youtube.com/watch?v=Ou6BdPfjQmk>).

Также учителя биологии могут получить информацию из следующих источников:

1. Портал www.mediasabak.org – Сайт медиауроков Фонда «Центр поддержки СМИ». Состоит из анимационных и видеоуроков, практических занятий, тестов и литературы.

2. <https://www.bb.edu.kg/> – «Билим булагы» представляет собой мультимедийный комплекс учебных материалов по школьным предметам для 5–9 классов организаций образования Кыргызской Республики.

3. <https://kitep.edu.gov.kg> – На сайте размещено около 400 учебников и учебных материалов для учащихся школ, обучающихся на кыргызском, русском, узбекском и таджикском языках.

4. <https://lib.kg/lib/school/> – На сай-

те размещены 700 виде ourоков.

9. www.tili.kg/ – Интернет-ресурс, включающий интерактивный русско-кыргызский и кыргызско-русский онлайн-словарь и др.

Вопросы, предложенные для обсуждения:

1. Обсуждение структуры, содержания учебника, пособий для учителей, рабочих тетрадей учащихся по предмету биология для 7-9 классов.

2. Передовой опыт по применению новых информационных технологий, интерактивных форм и методов обучения в преподавании предмета биология.

3. Основные проблемы преподавания биологии, пути их решения.

4. Вопросы календарно-тематического планирования школьного курса биологии.

5. Подготовка к исследованию PISA-2025, определение путей обучения биологии на основе STEM-подхода.

I. АКТУАЛДУУЛУГУ

Кыргызстандын дүйнөлүк билим берүү жана экономикалык мейкиндикке интеграциясы билим берүүнүн сапатын жогорулатууга багытталган жана англис тили сабагында окуучулардын негизги жана предметтик компетенцияларын калыптаандыруу аркылуу жаңы ыкмаларды ишке ашырууну талап кылат.

Кыргыз Республикасынын мектептеринде англис/чет тилин окутуунун максаты көп көрдүү өзгөрүп жаткан, санараптик дүйнөдө гармониялуу инсанды тарбиялоо болуп саналат. Заманбап мектеп чет тилин маданияттар аралык баарлашуу, көз карашты, ой жүгүртүүнү өркүндөтүү, ошондой эле окуу иш-аракеттеринде жана чыныгы жашоодогу көйгөйлөрдү чечүү үчүн колдоно алган инсандарды тарбиялайт. Англис тилин окутуу бүтүндөй окуу процессинин коммуникативдик багытына, тилдик кондүмдөрдүн функционалдуулугуна, тилдин бардык аспектилерин жана кеп ишмердүүлүгүнүн түрлөрүн комплекстүү өнүктүрүүгө, окутуу процессине дифференциалдуу мамиле жасоого, окутуунун мазмунун интеграциялоого, ошондой эле маалыматтык-коммуникациялык технологияларды жана медиа сабаттуулукту колдонууга негизделиши керек. Бул ыкмалар материалды өздөштүрүүдө окуучулардын мотивациясын жана жигердүүлүгүн калыптаандырууга, негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт, ошондой эле ар бир окуучунун индивидуалдуулугун эске алуу менен англис тилинин предметинин тарбиялык-өнүктүрүүчүлүк потенциалын толук ишке ашырат.

Негизги мектепте англис тилин үйрөнүү төмөнкү милдеттерди аткарууга багытталат:

Когнитивдик (таанып-билигүүлүк) – баарлашуунун максаттарына жетүү үчүн тил каражаттарын тандап алуу жана колдонуу жөндөмү, ошондой эле окуу материалын өз алдынча изилдөөнүн ар кандай ыкмаларын, анын ичинде жаңы маалыматтык технологиялардын негизинде колдонуу аркылуу жаңы жана атайын окуу жөндөмдөрүн өнүктүрүү.

Жүрүм-турум – социалдык-тиричилек, социалдык-маданий, окуу чойрөлөрүнде чет тилде түшүнүү жана баарлашуу учун, ошондой эле заманбап дүйнөдө өзүн-өзү аныктоо учун кеп ишмердүүлүгүнүн түрлөрүнө (утуу, окуу, сүйлөө, жазуу) жетиштүү деңгээлде өэ болуу.

Баалуулуктар – өзүн-өзү өнүктүрүү жана дүйнөнү таанып-билигүү, ошондой эле улуттук идентиттүүлүкте аныктоонун байланыш каражаты катары чет тилин окуп-үйрөнүү баалуулугун таануу.

Түрүктүү өнүгүүнүн максаттарына жетүү үчүн, сапаттуу билим берүү (ТӨМ 4), англис тили сабактарында окуучулар башка элдердин маданиятты менен таанышат, өз өлкөсү жана башка мамлекеттер жөнүндө кызыктуу фактыларды билишет, өз билимдерин колдонууга жана коомчулуктун жыргалчылыгы учун иш-аракеттерди жасоого даяр.

Ошол эле учурда окуучулар окуу максаттарына жетүү жана реалдуу турмуштагы көйгөйлөрдү чечүү үчүн этностук, расальк, маданий, социалдык жана жеке айырмачылыктарга каратасстан баарлашууну түзө альшат. Ошентип, англис/чет тили сабагы окуучулар учун заманбап ар түрдүү дүйнөгө колдонмо болуп калат.

II. ЧЕНЕМДИК ДОКУМЕНТТЕР:

Англис тилин окутуу төмөнкү ченемдик-укуктук документтер менен жөнгө салынат:

1. Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүүнүн 2021–2040-жылдарга карата программасы (КР Өкмөтүнүн 4-май, 2021-жыл, №200 токтому) ;

2. КР Улуттук өнүгүү стратегиясы 2018–2040-ж.; 2021-2030-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү концепциясы;

3. Кыргыз Республикасында элдин биримдигин жана этностор аралык мамилелерди чындоо Концепциясы (10-апрель, 2013-жыл, УП №74); Кыргыз Республикасында көп маданияттуу жана көп тилдүү билим берүүнүн концепциясы (КР БЕИМ коллегиясынын чечими менен бекитилген, №3/1 24-апрели 2008-жыл).

Базистик окуу план боюнча, чет тили сабагында класс 2 топко бөлүнүп окутулат. Мектептегимназияларда жана мектеп-лицейлерде лицейлик, гимназиялык компоненттер сакталып, кружок түрүндө өтүлөт.

Бул документтер билим берүүдөгү артыкчылыктуу багыттарды аныктайт, анткени инновациялык коммуникациялык технологияларды, окутуунун интерактивдүү методикаларын киргизүү, XXI кылымдын кондүмдөрүн өнүктүрүү: синчыл ой жүгүртүү, чыгармачылык, коммуникация, кооперация. Тил саясаты мамлекеттик, расмий жана кайсы бир чет тилдердин билгенин кыргыз элинин көп тилдүү муундарын калыптаандырууга багытталган.

2022-2023-окуу жылында англис/чет тилин окутууда Мектептик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартты, Предметтик стандартты жана Жалпы билим берүүчү мектеп учун англис тилинин программасы, 2022-2023-окуу жылына карата Базистик окуу планы ишке ашырылат.

III. АНГЛИС ТИЛИН ОКУТУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

Англис тили сабактарында предметтик стандартты ишке ашыруу учун төмөнкү компетенттүүлүктөр түзүлөт:

Кептик компетенттүүлүк – кеп ишмердүүлүгүнүн төрт негизги түрү (сүйлөө, угуу, окуу, жазуу) боюнча коммуникативдик кондүмдөрүн өнүктүрүү.

Тилдик компетенттүүлүк – баарлашуунун темаларына, чойрөлөрүнө жана кырдаалдарына ылайык тилдик каражаттарды (фонетикалык, орфографиялык, лексикалык, грамматикалык) өздөштүрүү, кыргыз тилдин тилдик кубулуштары жөнүндөгү билимдерди, ойду билдириүүнүн түрдүү ыкмаларын өздөштүрүү.

Социомаданий компетенттүүлүк – мектеп окуучуларынын тажрыйбасына, кызыгуусуна, психологиялык өзгөчөлүктөрүнө ылайык келген темалардын, чойрөлөрдүн жана баарлашуунун кырдаалдарынан алкагында окуучуларды англис/чет тилинин маданияттына, салттарына тартуу; англис/чет тилде маданияттар аралык байланыштын шарттарында өз өлкөсүн, анын маданияттын көрсөтүү жөндөмүн калыптаандыруу.

Коолган милдеттерди ишке ашыруу учун чет тилин окутуу коммуникативдик-функционалдык мамилелеге негизделет, бул окуучулардын баарлашуусунда алган билимдерин, кондүмдердүү колдоно билүүнү негиздейт.

Англис/чет тили сабактарында окуучулардын функционалдуу сабаттуулугун калыптаандыруунун чегинде "аутенттик" тексттер ар кандай форматта колдонулат: туташ, туташ эмес, аралаш, курама. Бул тексттер жашоо менен байланыштуу жана актуалдуу: меню, афиша, жарнама, көрнөк-жарнектар, жүгүртмө ж.б. Тил мугалиминин алдында окуучулардын визуалдык, санараптик, графикалык маалыматтарды түшүнүү, талдоо жана чечмелөө, формасына жана мазмунуна баа берүү жөндөмдөрүн өнүктүрүү милдетди турат. Реалдуу жашоодон алынган окуу материалдарын колдоноу коммуникативдик-таанып-билигүү мотивациясын жогорулатууга өбөлгө түзөт, маданияттар аралык компетенттүүлүктүү калыптаандырат, окуучулардын инсандык-эмоционалдык абалына он таасирин тийгизет, анткени аутенттик тексттер реалдуу шарттарда баарлашууну кайрадан жаратат.

Англис/чет тили сабактарында класс чакан топторго бөлүнөт, деңгээлдик окутуу колдонулат. Мектеп-гимназиялар мектептик компоненттин жана тандоо предметинин эсебинен ийрим иштерин уюштура альшат. Англис/чет тилинде ийрим ишин уюштурууда ар кайсы маданияттардын каада-салттарынын, баарлашуу клубу, дебаттар, кол онорчулук ж.б. менен таанышуу учун сунушталат.

Стандартка ылайык, чет тилин окутуу чет тилинде баарлашуу жөндөмүн калыптаандырууга коммуникативдик багыт тандалышы керек, ошондой эле окуучулардын жаш өзгөчөлүгүнө дал келген практикалык маселелерди чечүү учун функционалдуу болуш керек.

ЧЕТ ТИЛИ

Англис/чет тили сабагында мугалим окуучуга тапшырманы аткарууга жетүүгө колдоо көрсөтөт (скафолдинг). Бул окуучулардын тажрыйбасына таянуу, текст менен иштөөдө схемаларды, таблицаларды берүү, текстти окуу жана көрүү учурунда бөлүктөргө бөлүү, оозеки сүйлөөнүн жана жазуу ишинин планын берүү, жуптарда, топтордо өз ара окутуу жана текшерүү, тапшырманы аткаруунун мисалдарын сунуштоо.

Окутуу максатын ишке ашыруунун маанилүү компоненти болуп окутуунун мазмунун интеграциялоо, башка тармактардагы билимдерди колдонуун менен окуу тапшырмаларын аткаруу жана окуучуларды реалдуу дүйнөдөгү турмуштук маселелерди чечүүгө даярдоо аркылуу жетишилген аралык интеграция болуп саналат. Практикалык тапшырмаларды, долбоордук иштерди колдонуу (STEM, S – илим, T – технология, E – инженерия, M – математика) сунушталат. Долбоордук жана көйгөйлүү окутуу STEM-мамилесинин негизинде төмөнкү темалар аркылуу ишке ашырылат: Турак жай, Соода-сатык, Ден соолук жана Спорт, Күнүмдүк жашоо, Курчап турган дүйнө, Менин өлкөм, Илим жана техника дүйнөсү. Мындай мамиле изилдөө жана долбоордук иштерди жүргүзүү, синчыл ой жүгүртүү, чызматташуу жана көйгөйлөрдү чечүү жөндөмдөрүн өркүндөтүүгө жардам берет. Ошентип, активдүү окутуу кепке багытталган ой жүгүртүү ишмердүүлүгүнө стимул берет, окуучулардын баарлашуусуна түрткү берет, алардын билим берүү процессине кошулушун жакшыртат жана реалдуу жашоодо окуу потенциалын ишке ашырууга даярдайт.

2022-2023-окуу жылынан Базистик окуу планына ылайык англис тили мугалимдери 5-класста сааттык жүктөмдүү жумасына 4 саат, 6-класста жумасына 3 сааттан кыскартылганына көнүл бурушу керек. Башка класстарда сааттык жүктөм өзгөргөн жок.

Предмет	3-класс	4-класс	5-класс	6-класс	7-класс	8-класс	9-класс	10-класс	11-класс
Чет тили	2	2	4	3	3	2	2	2	2

IV. СУНУШ КЫЛЫНГАН ОКУУ ЖАНА МЕТОДИКАЛЫК РЕСУРСТАР

2022-2023-окуу жылына сунушталган окуу китептеринин тизмеси:

3-класс			
Абдышева Ч., Балтуя О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2018
Naomi Simmons	Family and friends. Starter.	Oxford	2018
4-класс			
Абдышева Ч., Балтуя О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2018
Naomi Simmons, Ben Wetz, Tim Falla, and oth.	Familyandfriends (альтернативдүү)	Oxford university Press	2018
5-класс			
Абдышева Ч., Балтуя О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2017
Naomi Simmons, Ben Wetz, Tim Falla, and oth.	Familyandfriends 3 (альтернативдүү)	Oxford university Press	2018
6-класс			
Абдышева Ч., Балтуя О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2018
Naomi Simmons, Ben Wetz, Tim Falla, and oth.	Familyandfriends 4 (альтернативдүү)	Oxford university Press	2018
Ben Wetz, Diana Pye	EnglishPlus 1 (альтернативдүү)	Oxford University Press	2013
7-класс			
James Styring, Nicholas Tims	English Plus. Grade 7 Student's Book (альтернативдүү)	Oxford university Press	
Ben Wetz, Diana Pye	"English Plus. Grade 8 Kyrgyzstan Edition" Student's book (альтернативдүү)	Oxford university Press	
9-класс			
Tim Falla, Paul Davies	Solutions (альтернативдүү)	Oxford University Press	2020
10-класс			
Фатнева А.Г., Цуканова Н.Э.	Англис тили	Б.: Аркус	2021
Tim Falla, Paul Davies	Solutions (альтернативдүү)	Oxford University Press	2020
11-класс			

Интеграция Кыргызстана в мировое образовательное и экономическое пространство направлено на повышение качества образования требует реализации новых подходов путём формирования ключевых и предметных компетентностей учащихся на уроках английского языка.

Целью обучения английскому/иностранныму языку в школах Кыргызской Республики является развитие гармоничной личности в многообразном меняющемся, цифровом мире. Современная школа воспитывает учащихся, способных использовать иностранный язык для межкультурного общения, развития кругозора, мышления, а также для решения задач в учебной деятельности и реальной жизни. Обучение английскому языку должно быть построено с учетом коммуникативной направленности всего процесса обучения, функциональности языковых навыков, комплексного развития всех аспектов языка и видов речевой деятельности, дифференцированного подхода к процессу обучения, интеграции содержания обучения, а также использовании информационно-коммуникационных технологий и медиаграмотности. Данные подходы будут способствовать формированию мотивации и активности учащихся в овладении материалом, развитию ключевых и предметных компетентностей в их взаимосвязи, а также в полной мере реализуют воспитательно-развивающий потенциал предмета английский язык с учетом индивидуальности каждого учащегося.

Изучение английского языка в основной школе направлено на реализацию следующих задач:

Когнитивная – умение отбирать и применять языковые средства для достижения целей общения, а также развитие общих и специальных учебных умений через использование различных способов и приемов самостоятельного изучения учебного материала, в том числе на основе новых информационных технологий.

Поведенческая – владение видами речевой деятельности (слушание, чтение, говорение, письмо) на уровне, достаточном для понимания и общения на иностранном языке в социально-бытовой, социально-культурной, учебной сферах, а также для самоопределения в современном мире.

Ценностная – признание ценности изучения иностранного языка как средства общения, саморазвития и познания мира, а также определения национальной идентичности.

Для достижения целей устойчивого развития, предоставление качественного образования (ЦУР 4) на уроках английского языка учащиеся знакомятся с культурой разных народов, узнают интересные факты о своей стране и о других государствах, готовы использовать свои знания и предпринимать действия на благо общества. При этом, учащиеся способны выстраивать коммуникацию независимо от этнических, расовых, культурных, социальных и личностных различий для достижения учебных задач и разрешения проблем в реальной жизни. Таким образом, урок английского/иностранныго языка становится для учащихся проводником в современный многообразный мир.

НОРМАТИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ

Обучение английскому языку регулируется следующими нормативно-правовыми документами:

- Программа развития образования в Кыргызской Республике на 2021–2040 годы (Постановление Правительства КР от 4 мая 2021 года №200) <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/158227>,

- Национальная стратегия развития КР на 2018–2040 гг. <https://mfa.gov.kg/uploads/content/1036/3ccf962c-a0fc-3e32-b2f0-5580bfc79401.pdf>, Концепция развития образования в Кыргызской Республике на 2021–2030 гг. <https://edu.gov.kg/media/files/118d4b79-d6ea-4648-9c1c-56280444e7fd.pdf>,

- Концепция укрепления единства народа и межэтнических отношений в Кыргызской Республике (Утверждена решением коллегии МОН КР, №3/1 от 24 апреля 2008 года).

- Государственный образовательный стандарт школьного общего образования Кыргызской Республики. <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/96691?cl=ru-ru>

Предметный стандарт по иностранному языку <https://kao.kg/> / предметные стандарты.

Данные документы определяют приоритетные направления в образовании, такие как внедрение инновационных коммуникационных технологий, интерактивных методик обучения, развитие навыков 21 века (критическое мышление, креативность, коммуникация, кооперация). В эпоху глобализации, когда коммуникативный навык становится одним из основных навыков XXI века, знание нескольких языков является необходимостью. В условиях Кыргызстана это должно быть знание как минимум трех языков: кыргызского, русского и одного из иностранных языков.

В 2022-2023 учебном году через преподавание английского/иностранныго языка реализуется Государственный образовательный стандарт школьного общего образования, Предметный стандарт и Программу по английскому языку для общеобразовательной школы, Базисный учебный план на 2022-2023 учебный год.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Для реализации предметного стандарта на уроках английского языка формируются следующие компетентности:

Речевая компетентность – ученик развивает коммуникативные умения в 4 основных видах речевой деятельности;

Языковая компетентность – ученик овладевает новыми языковыми средствами в соответствии с темами, сферами и ситуациями общения, отобранными для основной школы;

Социокультурная компетентность – ученик приобщается к культуре, традициям и реалиям стран изучаемого языка в рамках тем, сфер и ситуаций общения, формирует умения представлять свою страну, ее культуру в условиях иноязычного межкультурного общения;

Обучение иностранному языку основывается на коммуникативно-функциональном подходе, что предполагает способность учащихся использовать приобретенные знания, умения и навыки в учебных ситуациях, близких к реальным ситуациям общения учащихся.

В рамках формирования функциональной грамотности на уроках английского/иностранныго языка используются «аутентичные» тексты разного формата: сплошной, несплошной, смешанный, составной. Эти тексты связанны с жизнью и актуальны: меню, афиши, реклама, расписание и др. Перед учителем языка стоит задача развивать у учащихся умения понимать визуальные, цифровые, графические данные, анализировать и интерпретировать, давать оценку на форму и содержание. Использование учебных материалов из реальной жизни способствует повышению коммуникативно-познавательной мотивации, формирует межкультурную компетенцию, положительно воздействует на лично-эмоциональное состояние учащихся, поскольку аутентичные тексты воссоздают общение в реальных условиях.

На занятиях по английскому/иностранныму языку класс делится на подгруппы, используется уровневый подход. Школы-гимназии могут организовать кружковую работу за счет школьного компонента и предмета по выбору. Кружковую работу по английскому/иностранныму языку рекомендуется проводить для ознакомления с культурой, традициями разных стран. Это может быть разговорный клуб, дебаты, рукоделие и др.

В соответствии с предметным стандартом, обучение иностранному языку должно быть коммуникативно направленным для формирования умения общаться на иностранном языке, а также функциональным для решения практических задач, соответствующих возрасту учащихся.

На уроке английского языка учитель предоставляет скрафтинг-опоры ученику для выполнения задания и достижения целей. Это может быть опора на опыт учащихся, предоставление схем, таблиц при работе с текстом, разбивка текста на части при чтении и просмотре, предоставление плана устного выступления и письменной работы, взаимообучение и взаимопроверка в парах, группах, предоставление примеров выполнения задания.

ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК

Важным компонентом реализации цели обучения английскому языку является межпредметная интеграция, которая достигается через интеграцию содержания обучения, выполнение учебных задач с использованием знаний из других областей и готовит учащихся к решению жизненных задач в реальном мире. Рекомендуется использование практических заданий, проектной работы в области STEM (S – наука, Т – технология, Е – инженерия, М – математика). Проектное и проблемное обучение на основе STEM может быть реализовано на темах: Жилище, Покупки, Здоровье и спорт, Повседневная жизнь, Окружающий мир, Моя страна, Мир науки и техники. Такой подход будет способствовать развитию навыков ведения исследовательской и проектной работы, критического мышления, сотрудничества и решения проблем.

Таким образом, активное обучение стимулирует речевыслительную деятельность, мотивирует учащихся к общению, повышает их включённость в образовательный процесс и готовит к реализации учебного потенциала в реальной жизни.

Согласно Базисному учебному плану на 2022-2023 учебный год учителям английского языка следует обратить внимание на сокращение часовой нагрузки в 5 классах – 4 часа в неделю, в 6 классах – 3 часа в неделю. В остальных классах часовая нагрузка не изменилась.

Предмет	3 класс	4 класс	5 класс	6 класс	7 класс	8 класс	9 класс	10 класс	11 класс
Иностранный язык	2	2	4	3	3	2	2	2	2

РЕКОМЕНДУЕМЫЕ УЧЕБНЫЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ

Перечень учебников рекомендованных на 2022-2023 учебный год:			
3 класс			
Абдышева Ч., Балута О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2018
Naomi Simmons	Family and friends. Starter. (альтернативный)	Oxford	2018
4 класс			
Абдышева Ч., Балута О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2018
Naomi Simmons, Ben Wetz, Tim Falla, and oth.	Family and friends (альтернативный)	Oxford university Press	2018
5 класс			
Абдышева Ч., Балута О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2017
Naomi Simmons, Ben Wetz, Tim Falla, and oth.	Family and friends 3 (альтернативный)	Oxford university Press	2018
6 класс			
Абдышева Ч., Балута О. ж.б.	Англис тили	Б.: Аркус	2018
Naomi Simmons, Ben Wetz, Tim Falla, and oth.	Family and friends 4 (альтернативный)	Oxford university Press	2018
Ben Wetz, Diana Pye	English Plus 1 (альтернативный)	Oxford University Press	2013
7 класс			
James Styring, Nicholas Tims	English Plus. Grade 7 Student's Book (альтернативный)	Oxford university Press	
8 класс			
Ben Wetz, Diana Pye	"English Plus. Grade 8 Kyrgyzstan Edition" Student's book (альтернативный)	Oxford university Press	
9 класс			
Tim Falla, Paul Davies	Solutions (альтернативный)	Oxford University Press	2020
10 класс			
Фатнева А.Г., Цуканова Н.Э.	Английский язык	Б.: Аркус	2021
Tim Falla, Paul Davies	Solutions (альтернативный)	Oxford University Press	2020
11 класс			
Tim Falla, Paul Davies	Solutions (альтернативный)	Oxford University Press	2020

Дополнительные ресурсы:

ps://en.islcollective.com – планы уроков и рабочие листы на любую тему и на любой уровень, можно скачать материалы и изменить их, а можно сразу распечатать,

<http://www.britishcouncil.org/ru/russia-english-teaching-online-resources.htm> – online ресурс для учителей, включая учебные материалы, статьи, дискуссии, публикации ведущих авторов,

<http://www.britishcouncil.org/learning-teaching.htm> – ресурс на английском, включающий планы уроков и задания на отработку всех видов языковой деятельности,

<http://www.onestopenglish.com/> – ресурс для учителей, работающих с учениками любого уровня,

www.starfall.com – ресурс для малышей, начинающих изучать английский,

www.autoenglish.org – онлайн материалы с возможностью распечатать,

www.gogolovesenglish.com – ресурс познакомит ваших учеников с алфавитом,

www.bbc.co.uk/schools/starship/english – разнообразные игры со звуком.

Рекомендуемые темы для обсуждения:

В целях эффективности августовских совещаний, учителям английского языка рекомендуется проводить семинары, круглые столы, презентации/ публичные доклады о состоянии и результатах развития обучения английскому/иностранныму языку и предлагаются следующие актуальные вопросы для обсуждения:

- 1) Особенности обучения английскому языку в ДОО/ начальной школе;
- 2) STEM на уроках английского языка;
- 3) Развитие читательских навыков учащихся в подготовке к PISA;
- 4) Развитие функциональной грамотности учащихся на уроках английского языка;
- 5) Устные/Письменные задания олимпиады по английскому языку;
- 6) Эффективность использования онлайн ресурсов в преподавании иностранного языка;
- 7) Проектная работа на уроках английского языка;
- 8) Использование аутентичных текстов;
- 9) Скаффолдинг – стратегия поддержки учащихся;
- 10) Современные технологии оценивания;
- 11) Обзор учебников и пособий по английскому языку;
- 12) Использование опыта школ, занимающихся экспериментальной и инновационной деятельностью (Обучение предметов естественно-научной области на английском языке).

Кыргыз Республикасынын Президенти Садыр Жапаров 2022-жылдын 21-майында «Улуттук нарк жөнүндө» Жарлыкка кол койду. Бул сунушталып жаткан улуттук нарк дөөлөттүбүз Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 29-январындагы №1 «Инсандын руханий-адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дene тарбиясы жөнүндө» Жарлыгынын ырааттуу уландысы болуп саналат.

Жарлыкта «Жаңы технологиялардын айдыны менен ааламдашуунун чөнгөлүнен кирип, өзөгүбүздү жана тамырыбызды жоготуп албашыбыз үчүн адилеттүүлүккө жана акыйкаттуулукка негизделген нарктуу коомдуу куруу» мамлекеттик ички саясаттын эң маанилүү багыты каторы белгиленди.

Технология билим берүү тармагынын концепциясына ылайык окуучуларды көлөчкө турмуш жолуна даярдоонун негизги максаты – өз алдынча зарыл болгон эмгектиң тармактарында иштей алган билимдүү, маданияттуу, чыгармачыл, демилгечил инсанды өстүрүп тарбиялоо болуп саналат. Ааламдашуу доорунда окуучуларды күнделүк жашоо турмушбузда зарыл болгон эмгек процессине каташтыруу алардын адептик, инсандык сапттарын арттырууга, эмгектиң сүйүүгө, чыгармачылыгын өнүктүүрүүгө жардам берет. Ошого байланыштуу окуучулардын аткарылуучу иши туура пландаштыруусуна, уюштуруусуна өзгөчө көнүл болуп керек.

Предметтик мугалимдер технология предметин окутууда көркөтүү жетектоочу документтерди топтол, таанышып, колдонуп жетекчиликке алуусу зарыл. Алар: технология предмети боюнча стандартты, окуу программысы.

2022-2023-окуу жылында технология предметин окутуу 7-9-класстарда 2014-жылкы, 5-6-класстарда предметтик стандартта ылайык 2015-жылкы окуу программасы менен окутулат (<https://edu.gov.kg> жана <http://kao.kg>). 5-6-класстар болсо окуу китечтери жана окуу усулдук куралдары менен камсыз болгон.

Бул предмет боюнча сааттык жумалык жүктөм 2022-2023-окуу жылынын Базистик окуу планына ылайык окутулат, 7-класста экинчи жарым жылда 17 сааттык жүктөм менен окутулат. Калган класстарда окуу жүктөмдерүү өзгөргөн жок. Ал эми 8-9-класстар болсо жаңы окуу китечтери жана окуу усулдук куралдары менен камсыз боло элек, ошондун улам программалык материалдарды эмгектиң түрдүү багыттары боюнча басылмалардан, интернет булактарынан алып пайдаланууну сунуштайбыз.

Технология предмети төмөнкү предметтик тармактардан жана долбоорлордон турат:

- мектеп бакчасында;
- үй чарбасын жүргүзүү;
- өндүрүш технологиясы;
- курулуш техникиасы;
- көркөм кол өнөрчүлүгү;
- энергетика;
- маалыматтык технология;
- автоматташтырылган техника;
- долбоорлоо жана комплекстүү өндүрүлгөн технологиялар (долбоордук иш).

Программалык материалдарды аткарууда жаңы окуу курал, каражаттарды күтпөстөн колдо бар мүмкүнчүлүктөрдү эске алып сабактарды уюштуруу өткөөл учурдун талабы болууда. Окуучулардын эмгекке болгон ишмердүүлүгүн күнүмдүк жашоо турмушунда зарыл болгон, колдонула турган иш-чараларды аткаруусуна өзгөчө көнүл буруу керек. Жергилиттүү табигый каражаттарды жүн, тери, табигый бөйкөтору, чопо, жыгач, кооз таштарды колдонуунун технологияларын өздөштүрсө болот. Мугалим календарлык тематикалык пландарын түзүүдө колдо болгон мүмкүнчүлүктөрдө ылайык, программада сунушталган материалдарды ишке ашырууда окуучулар учун тиешелүү объектини туура тандоосу зарыл. Айрыкча колдо бар каражаттар менен чыгармачылык иштерди аткарууда уланмалуулук принципин негизинде бир нече саатка ылайыкташтырылган долбоорлук иштерди пландаштырып аткарышса натыйжалуу

ТЕХНОЛОГИЯ

Болот. Жасалган буюмдар сөзсүз күнделүк жашоо турмушбузда колдонулгандай болушу керек. Булар үчүн мектептерде эң алгач окуу-материалдык базаны түзүп, региондун жыл мезгилиндеги айыл чарба жумуштарын эске алу менен календарлык-тематикалык планын түзүүдө айылдыкын айылга, шаардыкын шаарга ылайыкташтыруу керек.

1. Бүгүнкү күнде технология предметинин мугалими аралыктан (дистанттык, ZOOM, Mobile SMARTS платформалары ж.б.) консультация берууну уюштурууда, өз алдынча иштөөдө, долбоордук жана окуучулардын изилдөө ишмердүүлүгүндө интернет-технологияларызын мүмкүн эмес. Технология предмети боюнча бөлүмдердүү окууда техникалык окуу каражаттарын: видеожазуулар, мультимедиаалык колдонмолов жана интернетти активдүү колдонуу учурдун талабы (<https://edu.gov.kg> жана <http://kao.kg>).

Технология интеграцияланган предмет болгондуктан аны окутууда 8-9-класстар үчүн иштелип чыккан «Черчение» окуу куралында айрым темалар окууу программада сунушталган (авторлор: А.Д. Ботвинников, В.Н. Виноградов, И.С. Вышнепольский, С.И. Дембинский). Андагы теориялык билимдер күнүмдүк турмушта зарыл болгон, көркөтүү жетекчилүү иштердин аткарылышына баатыралышы керек.

Технология предмети боюнча натыйжаларга жетишүү дөңгөлөнөн өлчөө үчүн мугалим баалоо иштеринин ар кандай критерийлерин колдонот. Анда окуучулардын сабакта милдеттүү түрдө аткарылуучу тапшырмалар жана өз алдынча чыгармачылык менен аткарылган иштердин сапаты боюнча бааланат:

- теориялык материалды өздөштүргөнү;
- техникалык жана практикалык иштердеги катышуусу жана чыгармачылык тапшырмалардын сапаты;
- окуучулардын күтүлүүчү натыйжаларга жетүүдөгү иш-аракети жана инсандык өнүгүүсүндөгү ийгиликтери;
- баалоонун ар кандай ыкмаларын жана формаларын, анын ичинде өзүн-өзү баалоону, өз ара баалоону, сапттык баалоонун инструменттерин (техникалык сүрөт, чийме, эскиздер, окуучулардын портфолиосу, даярдалган буюмдар ж.б.) колдонот.

Окуу процессин уюштуруунун маанилүү аспекттеринин бири – материалдык-техникалык базаны жакшыртуу жана мүмкүн болушунча технология кабинеттерин зарыл жабдуулар менен жабдуу керек, бул маселени чечүүдө мектеп администрациясы системалуу түрдө жардам берүүсү зарыл. Технология сабагын адистештирилбөген класстарда окутуу натыйжалуу болбайт.

2. Технология сабагында маалыматтык-коммуникациялык технологияларды (МКТ) колдонуу мектепте техникалык билимдердө окутуунун актуалдуу проблемаларынын бири болуп саналат. МКТны колдонуу окуучулар үчүн сабакты заманбап кызыгууту өткөрүүгө мүмкүндүк берет, бул чыгармачылык менен өзүн-өзү өнүктүрүүнү ишке ашырууга багытталган билим берүүнүн жаңы, жогорку дөңгөлөнин оттүүгө мүмкүндүк берет. МКТны колдонуу сабакка болгон кызыгууну арттырып, билим берүүнүн сапатына таасирин тийгизет, окуучулардын когитивдик жөндөмдөрүн өнүктүртөт, окуучулардын маалымат мейкиндигинде багыт алышина жардам берип, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө шарт түзөт.

Төмөнкү маселелерди талкуулоо сунушталат:

- Кыргызстандын демилгеси менен 2022-жыл – тоолорду турруктуу өнүктүрүүнүн эл аралык жылы деп жарыяланганынан, «Тоолор» темасы боюнча экологиялык маселелерди камтыйган окуучулар арасында сыйнак көргөзмөлөрүн уюштуруунун жолдору.

- Дүйнөлүк жана элдик салттардын негизинде маданий иш тажрыйбаларды колдонуу.

- Долбоордук жана изилдөө иштери аркылуу декоративдик-прикладдык чыгармачылык конкурстарын, сатык-жарманкелерин, чыгармачыл таланттуу балдар менен көргөзмөлөрдүү уюштурууну ишке ашыруу.

- Өзү жашап жаткан чойрөдөгү жергилиттүү табигый материалдарды колдонуунун жолу.

- Жаңы маалыматтык технологияларды колдонуу менен технология предметин окутуу процессинде мугалимдердин иш тажрыйбасынан алынган активдүү усулдагы улгүлөрдүү колдонуу.

- Технология предмети боюнча окуу материалдарын түзүүнүн иш тажрыйбалары.

Президентом Кыргызской Республики С.Н. Жапаровым 21 мая 2022 года подписан Указ «О национальной традиции». Основные направления в данном указе являются логическим продолжением Указа Президента Кыргызской Республики от 29 января 2021 года №1 «О духовно-нравственном развитии личности и физическом воспитании». В указе говорится о сохранении национальной традиции «в целях сохранения и развития национальной самобытности народа в условиях глобализации и новых технологий, создания традиционного общества, основанного на принципах права и справедливости».

Согласно концепции образовательной сферы основной целью подготовки учащихся к будущей жизни является воспитание образованной, культурной, творческой, инициативной личности, способной самостоятельно работать в современной трудовой сфере. В эпоху глобализации участие учащихся в трудовом процессе, необходимом в повседневной жизни, помогает развивать нравственные, личностные качества, творческие способности, воспитывать любовь к труду. В связи с этим необходимо уделять особое внимание правильному планированию, организации работы учащихся.

При преподавании предмета технология необходимо руководствоваться предметным стандартом, учебными программами (<https://edu.gov.kg/предметные стандарты/>).

В 2022-2023 учебном году предмет технология будет преподаваться в 7-9 классах по программе 2014 года, а в 5-6 классах в соответствии с учебной программой 2015 года. 5-6 классы обеспечены учебниками и учебными пособиями.

Часовая недельная нагрузка по данному предмету осуществляется согласно Базисному учебному плану на 2022-2023 учебный год, в 7 классе предмет изучается во втором полугодии с 17-часовой нагрузкой.

Предмет технология состоит из следующих предметных областей и проектов:

- в школьном саду;
- ведение домашнего хозяйства;
- технология производства;
- строительное оборудование;
- искусство и ремесло;
- электричество;
- информационные технологии;

- автоматизированное оборудование;
- проектирование и производство сложных технических изделий (проектные работы).

Необходимо организовать уроки с использованием имеющихся ресурсов, не дожидаясь появления новых учебников, с учетом имеющихся возможностей при реализации программных материалов (<https://edu.gov.kg> и <http://kao.kg>).

Особое внимание следует уделить выполнению действий учащихся, они учатся технологии выполнения определенной работы, которые можно использовать в будущем в повседневной жизни. Также знакомятся с технологией использования натуральных средств: глина, кость, кожа, натуральные красители, дерево, красивые камни, пряжа и т. д. При этом ученики могут использовать не только поделки, но и различные формы и способы конструирования.

В зависимости от имеющихся ресурсов преподаватель может выбрать подходящий объект для учащихся при реализации материалов, представленных в программе. Педагог должен учитывать возраст учеников, технологии обучения, умение эффективно выполнять работу в зависимости от материально-технической базы. Для сельских школ введены следующие разделы с учетом сезонных занятий в сельском хозяйстве: выращивание растений; домашний скот. Для этого необходимо создать учебно-материалную базу. В этом случае следует адаптировать календарно-тематический план под сельские школы с учетом сезонных сельскохозяйственных работ в регионе.

Основной формой обучения является учебно-практическая деятельность учащихся. Приоритетными методами являются упражнения, лабораторно-практические, учебно-практические работы, метод проектов. Все виды практических работ в программе направлены на освоение различных технологий обработки материалов, электромонтажных, строительно-отделочных и ремонтных санитарно-технических работ, расчетных и проектных операций.

В учебной программе представлены некоторые темы с учебника «Черчения» 8-9 классов (авторы: А.Д.Ботвинников, В.Н.Виноградов, И.С.Вышинпольский, С.И.Дембинский). Теоретические знания должны быть ориентированы на реализацию необходимых чертежей, которые используются в повседневной жизни.

При оценке достижений учащихся по технологии учитель оценивает качество выполнения учащимися домашнего задания и самостоятельной творческой работы:

- усвоение теоретического материала;
- участие в технической и практической работе и качество выполнения творческих заданий;
- результативность в достижении школьниками ожидаемых результатов и в личностном развитии;
- использование различных методов и форм оценки, в том числе самооценки, взаимной оценки, выбор качественных инструментов (технический рисунок, рисунок, чертежи, портфолио учащихся, изготовленные изделия и т.д.).

Одним из важных аспектов организации учебного процесса является необходимость улучшения материально-технической базы и, по возможности, оснащения технологических кабинетов необходимым оборудованием. Преподавание технологии в необорудованных классах неэффективно. В связи с этим администрация школы должна систематически помогать в оснащении кабинета технологии необходимым оборудованием.

Использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) является одним из наиболее актуальных вопросов в обучении технологии. Использование ИКТ позволяет учителю и учащимся провести современный и интересный урок, что позволяет им перейти на новый, более высокий уровень образования, ориентированный на творческую самореализацию. Использование ИКТ повышает интерес к предмету, влияет на качество образования, развивает познавательные способности учащихся, помогает учащимся ориентироваться в информационном пространстве и способствует развитию творческих способностей.

Темы, предлагаемые для обсуждения:

- Организация и проведение конкурсных выставок учащихся на тему «Горы».
- Организация проектно-исследовательской деятельности одаренных учащихся с итоговым конкурсом творческих работ декоративно-прикладного искусства.
- Современный урок технологии: традиционные методы обучения и современные педагогические технологии.
- Особенности нового содержания предмета технологии в соответствии с предметным стандартом.
- Технология обобщения передового педагогического опыта учителя по технологии.
- Опыт использования учителями активных методов с применением информационных технологий на уроках технологии.

Д.АКМАТОВ,
старший научный сотрудник лаборатории технологии,
искусства и культуры здоровья КАО,
тел.: + (0312) 62 23 49, 0708 161 154,

А.ОТОРБЕКОВА,
старший преподаватель педагогического факультета
КНУ им. Ж.Баласагына,
К.ЖАМАНГУЛОВА,
преподаватель профессионального
колледжа КНУ им. Ж.Баласагына

АДАМ ЖАНА КООМ

Адам жана коом предметинин максаты – демократиялык жана гуманисттик баалуулуктар менен принциптерге негизделген жоопкерчиликтуу, активдүү, өзүнүн укуктарын жана милдеттерин билген, коомдун ар кыл чойрөлөрүндө өз алдынча ишмердүүлүккө даяр болгон инсандын калыптануусуна жана өнүгүүсүнө көмөк көрсөтүү.

Адам жана коом предмети – Кыргыз Республикасынын көп улуттуу коомундагы актуалдуу маселелерди көтөрүп, келечек муундун жаңандык иденттүүлүгүн калыптандыруу, руханий дүйнөсүн байытуу жана адеп-ахлакка тарбиялоо милдетин көт. Бул максат, милдеттердин алкагында билим берүүдөгү жаңы тенденцияларды эске алуу зарыл. Алар илим, техника, инженерия, искусство жана математика – STEAM билим берүү жана Эл аралык окуучуларды баалоо программасы – PISA болуп саналат. Бул тенденцияларды окутуу процессинде билгичтик менен пайдалануу негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрдү калыптандырууга шарт түзөт. Анткени мектептин алдында турган чоң койгой – компетенттүүлүктүү калыптандыруу. Жалпы билим берүүнүн нормативдик документтеринде коюлган талапка карабастан, мугалимдердин көпчүлүгү компетенттүүлүктүү калыптандыруу боюнча ишмердүүлүк жүргүзүштөйт. Бул методикалык жардамдын жетишсиздиги жана окуучулардын сабакка болгон кызыгууларынын төмөндөп кетиши менен түшүндүрүлөт. Аны чечүүнүн жолдору компетенттүүлүктүү калыптандырууга багытталган методикаларды жана тапшырмаларды иштеп чыгуу, бул процесске алдыңкы тажрыйбалуу мугалимдерди тартуу болуп эсептөт.

Нормативдик документтер:

- Кыргыз Республикасынын Президентинин “Инсан-дын руханий, адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дene-тарбиясы жөнүндө” Жарлыгы (2021);
- “Кыргыз жараны” жаңандык иденттүүлүктүү өнүктүүрүү концепциясы (2020);
- Кыргыз Республикасынын Президентинин “Улуттук нарк жөнүндө” Жарлыгы (2022).

- Адам жана коом предмети боюнча Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдары үчүн предметтик стандарты (2015) <https://edu.gov.kg> <http://kao.kg/>

- Адам жана коом предмети боюнча Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдары үчүн программы 5-9-кл. жана 10-11-кл. (2018) <https://edu.gov.kg> <http://kao.kg/>

Кыргыз Республикасынын Президентинин жарлыктарындагы тарбиялык маселелер адам жана коом предметинде төмөнкү багыттарда ишке ашат:

- өзүн курчаган чойро менен баарлашуу, мамиле түзүү жана кызматташуу аркылуу баланын моралдык-этикалык кондүмдөрүн калыптандыруу;

- мамлекеттин жараны катары Ата Мекенди сүйүү, сыйлоо, сактоо жана коргоо сыйктуу патриоттук сезимдерин ойготуп, тилине, динине, расасына карабастан жарапандык иденттүүлүгүн калыптандыруу;

- коомдун өкүлүк катары бардык чойрөдөгү ишмердүүлүккө активдүү катышып, өзүнүн көз карашын билдириүгө жана коргой алууга, башкалардын пикирин сыйлоого, толеранттуулук, гендердик жана социалдык тендикти эске алып, чечимдерди кабыл алууга тарбиялоо.

2022-2023-окуу жылындагы Базистик окуу планы бөюнчада адам жана коом предмети жалпы билим берүүчү уюмдардагы 5-6-кл., 9-10-11-класстарда бардыгында жумасына 1 saat, жылына 34 saat окутулат.

9-класстын окуу программының өзгөрүүлөр киргизилет жана 9-10-11-класстарда 2022-жылдын август айында жарык көргөн окуу программы менен окутуу жүргүзүлөт. 5-6-класстарда 2018-ж. Кыргыз билим берүү академиясында бекитилген адам жана коом предметинин окуу программының негизинде окутулат.

ПРЕДМЕТТИ ОКУТУУДАН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

Адам жана коом предмети – коомдук илимдердин интеграцияланган жыйындысы болуп саналат. Ошол эле мезгилде бул предметти окутууда коомдо болуп жаткан заманбап процесстерди, кубулуштарды эске алуу зарыл. Мындан келип чыгып адам жана коом предметин окутууда төмөнкүлөрдү эске алуу зарыл:

- окуучунун өзүн курчаган чойрөнүү таанып-билиүү, коомдук социалдык, экономикалык жана саясий процесстерди, социалдык жана гендердик топтордун ортосундагы мамилелерди андап-түшүнүүгө көмөктөшүү;

- жеке, топтук жана коомдук турмушта өз позициясын тандоо, маданий көп түрдүү чойрөдө инсандар аралык мамиле түзүү, өз жүрүм-турумна жоопкерчиликтуу болуу, маалымат менен иштөө кондүмдөрүн калыптандыруу;

- өзүнүн жарандык бирдейлигин, социалдык жоопкерчилигин андап-түшүнүүгө, маданияттар аралык жана улуттук баалуулуктарга негизделип ишмердүүлүгүн уюштурууга багыттоо.

Окутуунун сапатын көтөрүүдө интерактивдүү, активдүү жана салттуу методдордуу сабактын максатына жана милдеттерине ылайык колдонуу керек. Алсак, быйылкы окуу жылында жеке, жуптарда жана топтордо иштөөгө багытталган өзүн-өзү таануу, өзүн-өзү өнүктүүрүү, укуктук талаа, менин милдеттерим менен, жашыл керектөө,

финансылык сабаттуулук, таяныч схема, интеллектуалдык карта, ж.б. методдорду жана ыкмаларды колдону сунушталат. Бул окутуунун сапатын көтерүп, окуучулардын предметке болгон кызыгуусун ойготт.

STEAM билим берүү – окуучун ақылын жана колун бирдей иштетүүгө басым жасайт. Т.а. алган билимин практикада жазып, айтып, чыгармачыл эмгек жаратып колдонот. Мисалы, адам жана коом предметинде “жашыл экономика” боюнча алган маалыматынын негизинде азық-түлүктүү сарымжалдуу иштетүү, буюмду кайра жасал колдонуу, таштандыны кайра иштетүү же чогултуу боюнча долбоор иштеп чыгуу, аны ишке ашырууда колдонсо болот.

PISA программасынын тапшырмалары глобалдык компетенттүлүктөрдү калыптандырууга бағытталат. Адам жана коом предметинде окуу сабаттуулугу боюнча тапшырмалардын үлгүсүнүн негизинде PISAнын сынагына даярдануу сунушталат. Бул учун окутуу процессинде предметтик компетенттүлүктөрдү калыптандыруучу билимди өздөштүрүүнүн деңгээлдерин колдонуу зарыл.

Сунушталуучу кошумча окуу-методикалык материалдар

- 5-8-9-10-11-класстар учун кошумча окуу куралдары <https://onlinekitep.kg/gu/>

- Жарантаануу курсунун мугалиминин ресурстук китеби 9-11-класстар учун ШСЭАФ, Бишкек - 2014. <http://kao.kg>

- Менин кирешелүү чарбам. 9-11-класстар учун кошумча окуу китеби. Бириккен улуттар уюмунун UN Women структурасы. Бишкек – 2016 <http://kao.kg>

- “Менин коопсуз жана бейпил мектебим”. 9-10-класстар учун кошумча окуу куралы. Геральд Гюнтер ж.б. – Б.: “Тех.плюс”, 2016. – 184 б. <http://kao.kg>

- Мугалимдер учун методикалык жардамдар. Укуктук аймак. Кыргызстан юридикалык клиникалар ассоциациясы <https://ukuk.alc.kg/index.php?act=material&id=17>

- Окуучулар учун методикалык жардамдар. Укуктук аймак. Кыргызстан юридикалык клиникалар ассоциациясы <https://www.alc.kg/ukuktuk-suoolor/>

Правозащитный воркаут. Онлайн-курс <https://www.eduworkout.org>

- Марафон писем <https://academy.amnesty.org/learn/signin>

Талкуулоого сунушталган маселелер:

1. Мамлекеттик деңгээлдеги Жарлыктарды ишке ашыруунун маселелери.

2. 9-10-11-класстарда жаңы программанын негизинде окутуу процессин үшүштүрүү.

3. “Жарандык иденттүлүктүү калыптандыруунун” методдору.

4. Окуучулардын руханий дүйнөсүн байытуу жана адеп-ахлагын калыптандыруу боюнча иш-чараларды үшүштүрүү.

5. Санариптик технологияларды колдонуунун өзгөчөлүктөрү.

6. Көрсөтүлгөн сайттарды колдонуп, окуу материалдары менен иштөө.

7. Предметтик компетенттүлүктөрдү калыптандыруунун маселелери.

8. Ар түрдүү: иш-чаралардын, конференциялардын, класстык сааттардын жана тегерек столдорун темаларын тактоо.

Цель предмета человек и общество – содействие формированию и развитию ответственной, активной личности, основанной на демократических и гуманистических ценностях и принципах, осознающей свои права и обязанности, готовой к самостоятельной деятельности в различных сферах общества.

Предмет человек и общество – поднимает актуальные вопросы многонационального общества Кыргызской Республики, ставит задачу формирования гражданской идентичности, обогащения духовного мира и нравственного воспитания будущих поколений. В рамках этой цели, задача необходимо учитывать новые тенденции в образовании. Они представляют собой интегрированные технологии в области науки, техники, инженерии, искусства и математики – STEAM-образование, а также Международную программу по оценке образовательных достижений учащихся – PISA. Умелое использование этих тенденций в учебном процессе способствует формированию основных и предметных компетентностей. Ведь большая проблема, стоящая перед школой – это формирование компетенций. Несмотря на требования, предъявляемые нормативными документами школьного общего образования, большинство учителей не осуществляют деятельность по формированию компетентности. Это объясняется отсутствием методологической помощи и сниже-

ниями и задачами урока. Так, в этом учебном году предлагается использовать методы и приемы самопознания, саморазвития, понятие «правовое поле», «мои обязанности», «зеленое потребление», «финансовая грамотность», опорные схемы, интеллектуальные карты и другие, ориентированные на работу индивидуально, в парах и группах. Это повысит качество обучения и пробудит интерес учащихся к предмету.

STEAM образование фокусируется на том, чтобы в равной степени задействовать ум и руки ученика. В частности, оно направлено на применение полученных знаний на практике: через творческих труд, создает и использует нужный продукт. Например, на основе полученных данных по «зеленой экономике» по предмету человек и общество можно разработать проект по рациональной переработке пищевых продуктов, повторному использованию изделия, переработке или сбору отходов, который можно затем реализовать.

Задачи программы PISA – формирование функциональной грамотности. Предлагается подготовиться к тестированию PISA на основе заданий, направленных на формирование предметных компетентностей по предмету человек и общество, которые затем сформируют функциональную грамотность.

ЧЕЛОВЕК И ОБЩЕСТВО

нием интереса учащихся к предмету. Решением является разработка методик и задач, направленных на формирование компетентностей, привлечение в этот процесс опытных учителей.

Основные нормативные документы:

- Указ Президента Кыргызской Республики «О духовно-нравственном развитии и физическом воспитании личности» (2021 г.);
- Концепция развития гражданской идентичности «Кыргыз жараны» (2020 г.);
- Указ Президента Кыргызской Республики «Улуттук нарк жөнүндө – О Национальной ценности» (2022г.).

- Предметный стандарт для общеобразовательных организаций Кыргызской Республики по предмету Человек и общество (2015г.) <https://edu.gov.kg> <http://kao.kg/>

- Программа для общеобразовательных организаций Кыргызской Республики по предмету Человек и общество. 5-9 кл. и 10-11 кл. (2018г.) <https://edu.gov.kg> <http://kao.kg/>

Воспитательные вопросы, содержащиеся в Указах Президента Кыргызской Республики, реализуются в предмете человек и общество по следующим направлениям:

- развитие морально-этических навыков учащихся через общение, отношения и сотрудничество с окружающей его средой;

- формирование гражданской идентичности независимо от языка, религии или расы через активное участие во всех сферах общества;

- умение выражать и отстаивать свои взгляды, уважать мнение других, принимать решения с учетом толерантности, гендерного и социального равенства.

Согласно Базовому учебному плану на 2022-2023 учебный год в общеобразовательных организациях предмет человек и общество ведется в 5-6 и 9-10-11-х классах по 1 часу в неделю, 34 часа в год.

В 11-х классах с русским и дунгансским языками обучения предмету человек и общество отводится 1 час в неделю, 34 часа в год. В связи с этим в программу 11-х классов вносятся изменения, и обучение в 9-10-11 классах будет осуществляться по учебной программе, утвержденной в августе 2022 г. В 5-6 классах обучение предмету осуществляется на основе учебной программы, утвержденной Кыргызской академией образования в 2018 году.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ПРЕДМЕТУ

Предмет человек и общество – это интегрированная совокупность социальных наук. В то же время при обучении этому предмету необходимо учитывать современные процессы, явления, происходящие в обществе. Исходя из этого, при обучении предмету человек и общество необходимо учитывать следующее:

- содействие познанию учащимися окружающей среды, осознанию социальных, экономических и политических процессов в обществе, взаимоотношений между социальными и гендерными группами;

- формирование навыков выбора своей позиции в личной, групповой и общественной жизни, межличностных отношений в многообразной культурной среде, ответственности за свое поведение, работы с информацией;

- ориентация на осознание своей гражданской идентичности, социальной ответственности, организацию своей деятельности на основе межкультурных и национальных ценностей.

Для повышения качества обучения необходимо использовать интерактивные, активные и традиционные методы в соответствии с це-

Предлагаемые дополнительные учебно-методические материалы

- Дополнительное учебное пособие для 5 кл., 8 кл., 9 кл., 10 кл., 11 кл. <https://onlinekitep.kg/gu/>

- Ресурсная книга учителя по курсу граждановедения ШСЭФ для 9-11 классов. Бишкек, 2014. <http://kao.kg>

- Мое прибыльное хозяйство. Дополнительный учебник для 9-11 классов. Структура UN Women Организации Объединенных Наций. Бишкек – 2016 <http://kao.kg>

- «Моя безопасная и мирная школа». Дополнительный учебник для 9-10 классов. Геральд Гюнтер и др. – Б.: «Тех.плюс», 2016. – 184 с. <http://kao.kg>

- Методическая помощь для учителей. Правовая зона. Ассоциация юридических клиник Кыргызстана <https://www.alc.kg/ukuktuk-suoolor/>

- Правозащитный воркаут. Онлайн-курс <https://www.eduworkout.org>

- Марафон писем <https://academy.amnesty.org/learn/signin>

Вопросы, предлагаемые для обсуждения:

1. Вопросы реализации Указов государственного уровня.
2. Организация учебного процесса в 9-10-11 классах по новой программе.

3. Методы формирования гражданской идентичности.

4. Организация мероприятий по обогащению духовного мира и формированию нравственности учащихся.

5. Особенности использования цифровых технологий.

6. Работа с учебными материалами с использованием указанных сайтов.

7. Задачи формирования предметных компетентностей.

8. Разное: уточнение тем мероприятий, конференций, классных часов и круглых столов.

Кыргыз Республикасынын Президенти С.Н. Жапаровдун 2021-жылдын 29-январындағы №1 «Инсандын руханий-адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дене тарбиясы жөнүндө» Жарлыгынын ырааттуу уландысы 2022-жылдын 21-майындағы «Үлуттук нарк жөнүндө» Жарлыгы болду.

Жарлыкта «Жаңы технологиялардын айдыны менен ааламдашуунун чөнгээлине кирип, өзөгүбүзү жана тамырыбызды жоготуп албашыбыз үчүн адилеттүүлүккө жана ақый-каттуулукка негизделген нарктуу коомду куруу» мамлекеттик ички саясатын эң маанилүү багыты катары белгиленді.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Жарлыгын аткаруу максатында коомчулуктун, билим берүү жана илим, маданият чойрөсүнүн оқылдорун, бардык кызықтарын тараптарды тартуу менен 2022-жылдын 1-сентябрьна чейин Үлуттук наркты сактоо жөнүндө улуттук программаны иштеп чыгуу, анда «нарк маселесинде диний ишенимдердин жана каада-салттын баалуулуктарын бири-бирине карама-каршы койбоо» сунуш кылышы.

Кыргыз Республикасынын Президенти Садыр Жапаров 2022-жылдын 8-июнунда «Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарында «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметин киргизүү жөнүндө» Жарлыкка кол койдай.

Кыргыз Республикасы светтик мамлекет болуп саналат, жаңарандардын дин тутуу жана ишеним эркиндигине болгон укуктарын ишке ашырууга кепилдик берет, диний уюмдарга карата бейтараптуулукту сактайды, диний чойрөдөгү процесстерди натыйжалуу укуктук жөнгө салууну жана коомдук коопсуздуку камсыз кылат.

Мамлекеттик билим берүү уюмдарында билим берүүнүн светтик мүнөзүн камсыз кылуу – мамлекеттик билим берүү системасын уюштурууда, бул билим берүүнүн мазмунун аныктоодо мамлекеттин өзгөчө укугу, бул процесске диний уюмдардын кийлигүүсүнө жол бербөө, диний билим берүү жана үгүт иштерин алып салуу.

Кыргызстанда бир дагы дин мамлекеттик же милдеттүү деп эсептелбейт, дин жана бардык диний ишенимдер мамлекеттен болунгөн, диний бирикмелердин жана дин кызматкерлеринин мамлекеттик органдардын ишине кийлигүүсүнө тыноу салынган.

Мектептердин дин таанууну камтыган «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметинин программаларында өлкөлөрдүн тарыхый, маданий жана социалдык өнүгүүсүндөгү диндердин ролу ачылып берилет. Дин жөнүндө сүйлөшүү бейтарап, объективдүү жана төн салмактуу окутуулуга тийиш.

Билим берүү процессин жүргүзгөн билим берүү уюму диний жактан бейтарап болуп саналат жана динге тигил же бул мамилени калыптандыруу максатын көздөбөйт. Бул светтик билим берүү, светтик мектеп түшүнүгүн негизин түзөт.

Кыргыз мамлекеттин светтик конституциялык принциби мамлекеттин диний бирикмелерден болунушун камсыздайт, бирок мамлекеттик бийлик органдарынын жана жергилитүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишин диний уюмдардын иши менен алмаштырууга жол бербейт. Ошону менен бирге, жаңарандардын билимге болгон муктаждыктарын канаттандыруу маселелери боюнча мамлекеттик бийлик органдарынын жана жергилитүү өз алдынча башкаруу органдарынын билим берүү чойрөсүндөгү диний уюмдар менен өз ара аракеттенүсүнө тоскоолдуу кылбайт. Мындай өз ара аракеттенүү, кызматташшу көптөгөн азыркы демократиялык светтик мамлекеттерде көнчиги тараптада практика болуп саналат.

Дин олуттуу моралдык-этикалык маанигэ ээ болгон элдин руханиятынын ажырагыс болүгү болуп саналат. Анын үстүнү дүйнөлүк диндерге кайрылуу биздин мамлекетти мененеген элдердин моралдык умтууларынын, этикалык нормаларынын айырмасын гана эмес, жалпылыгын да көрсөтөт.

Мектептерде «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметин окутуу жаштарда диний толеранттуулукту калыптандыруу учун да өтө зарыл нерсе. Өзүнүн жана башкалардын диний маданияты жөнүндө билимдин аздыгы дин жөнүндө бир жактуу пикирлерге, стерео-

тилтик ой жүгүртүүгө, кээде динге ишненгендердин диний практикасын чечмелөөдө жана баалоодо агрессивдүүлүккө жана адекваттуу эмес мамилелеге алып келет. Бирок билимдин сапаты, албетте, бул предметти окутуунун сапатына көз каранды. Мугалим билимдин гана эмес, ар бир салттуу диндердин бай тарыхы, маданий мурасы тууралуу маалымат берип, аларды урматтоого татыктуу деген ойду жеткире билүүсү маанилүү.

Түрдүү адистиктеги мугалимдер өз иштепринде дайыма диний мүнөздөгү маселелерди камтыган проблемаларга туш болуда. Мындай маселелер тарыхы, дүйнөлүк көркөм маданият, адабият сабактарында гана эмес, география, биология, астрономия сабактарында да көздешүүдө. Бул суроолорго бир-өөлөрдүн диний ынанымдарына шек келтирибестен, бир жактуу эмес жоопторду берүү керек.

Ошондуктан мектептерде «Дин маданиятынын тарыхы» предметин киргизүү зарылдыгы пайда болду. Албетте бул курс зор кызычылыктарды пайда кылат, анткени дин маданиятынын өзөктүк элементтеринин бири болуп саналганыктан, ал ата мекендик жана дүйнөлүк тарыхтын ажырагыс болүгү болуп саналат. Аталган курстар алынган билимдер элдердин жана диндердин ортосундагы өз ара түшүнүшүүнү калыптандырууга чон салым кошо алат.

Диний көз караштардын өнүгүү проблемасына объективдүү жана урматтоо менен мамилеле – бүгүнкү күндөгү светтик мектептердеги гуманитардык билим берүүнүн маанилүү милдеттеринин бири.

НОРМАТИВДИК ДОКУМЕНТЕР

- Кыргыз Республикасынын Конституциясы (2021-ж.);

- Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» Мыйзамы (2003-ж.);

- Кыргыз Республикасынын «Дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдар жөнүндө» Мыйзамы (2008-жылдын 31-декабры, N282);

- Кыргыз Республикасынын «Эркектер менен аялдардын бирдей укуктарынын жана бирдей мүмкүнчүлүктөрүнүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө» Мыйзамы (2008-жылдын 4-августу, №184);

- Кыргыз Республикасынын Президентинин «Инсандын руханий, адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дене тарбиясы жөнүндө» Жарлыгы (2021-ж.);

- Кыргыз Республикасынын Президентинин «Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарына «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметин киргизүү жөнүндө» Жарлыгы (2022-ж.);

- Кыргыз Республикасынын Президентинин «Инсандын руханий, адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дене тарбиясы жөнүндө» Жарлыгы (2022-ж.);

- Кыргыз Республикасынын Президентинин «Улуттук нарк жөнүндө» Жарлыгы (2022-ж.);

- 2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы;

- Кыргыз Республикасында 2021-2040-жылдарда билим берүүнү өнүктүрүү

программасы;

- 2021-2026-жылдары Кыргыз Республикасын диний чойрөдөгү мамлекеттик саясатынын Концепциясы;

- Кыргыз Республикасынын мектептердин калыптандыруу маселелери боюнча мамлекеттик бийлик органдарынын жана жергилитүү өз алдынча башкаруу органдарынын иши менен алмаштырууга жол бербейт. Ошону менен бирге, жаңарандардын билимге болгон муктаждыктарын канаттандыруу маселелери боюнча мамлекеттик бийлик органдарынын жана жергилитүү өз алдынча башкаруу органдарынын билим берүү чойрөсүндөгү диний уюмдар менен өз ара аракеттенүсүнө тоскоолдуу кылбайт. Мындай өз ара аракеттенүү, кызматташшу көптөгөн азыркы демократиялык светтик мамлекеттерде көнчиги тараптада практика болуп саналат.

ПРЕДМЕТТИ ОКУТУУНУН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

Билим берүү системасындағы жана республиканын социалдык-экономикалык өнүгүүсүндөгү өзгөрүүлөрдүн эсепке алып, жалпы билим берүүчү мектептердин окуу планына 7-9-класстарда «Диндердин өнүгүү тарыхы» предмети киргизилип жатат. «Диндердин өнүгүү тарыхы» предмети 2022-2023-окуу жылынан тарта Кыргызстандын мектептеринин 9-класстардан баштап милдеттүү түрдө киргизүү менен башталат.

2022-2023-окуу жылында «Диндердин өнүгүү тарыхы» предмети базистик окуу пла-

тилтик ой жүгүртүүгө, кээде динге ишненгендердин диний практикасын чечмелөөдө жана баалоодо агрессивдүүлүккө жана адекваттуу эмес мамилелеге алып келет. Бирок билимдин сапаты, албетте, бул предметти окутуунун сапатына көз каранды. Мугалим билимдин гана эмес, ар бир салттуу диндердин бай тарыхы, маданий мурасы тууралуу маалымат берип, аларды урматтоого татыктуу деген ойду жеткире билүүсү маанилүү.

ДИНДЕРДИН ӨНҮГҮҮ ТАРЫХЫ

нында белгиленген окуу убактысынын чегинде жүргүзүлөт. «Диндердин өнүгүү тарыхы» окуу предмети 9-класстарда предметтик стандарттар жана окуу программаларына ылайык жумасына 1 саат окуутлат.

7-8-класстарда диндердин өнүгүү тарыхы предмети боюнча сабактар жаңы предметтик стандартка, окуу программасына ылайык сынак иретинде окуу китебинин материалдары жарыяланып, 2022-2023-окуу жылынан тарта Кыргыз Республикасындағы пилоттук мектептерде сынак өткөрүлө баштайт.

«Диндердин өнүгүү тарыхы» предметинин негизги маасаты – окуучуларда дүйнөлүк диндердин пайда болуу, өнүгүү жана иштөө тарыхы, алардын коомго тийгизген таасири жөнүндө билимдерди калыптандыруу; адеп-ахлактын, ыймандын жана диндердин, адамдын жана коомдун жашоосундагы маанин түшүнүү; конфессиялар аралык диалогду куруу жана адеп-ахлактык жактан өзүн-өзү өркүнүдөтүү, руханий жактан өзүн-өзү өнүктүрүү жөндөмдүүлүгү; ар түрдүү маданияттардын, улуттардын, ишенимдердин, социалдык топтордун оқылдору менен позитивдүү өз ара аракетенүү өндүмдөрү; радикалдаштууга жана диний кагылышууларга каршы туруга даяр болусу.

«Диндердин өнүгүү тарыхы» предметинин негизги маасаты – окуучуларда дүйнөлүк диндердин тарыхындағы көрүнүштөрө жана фактыларга кандайдыр-бир бааларды жана мунөздөмөлөрдү берүү менен коштолбогон, маалыматтык формада берүүгө багытталган. Окуу материалдары менен иштөөде маданият таануучулук мамилелер колдонулат, ал бир предметтин ичинде уруулук, улуттук жана дүйнөлүк диндерди окуп-үйрөнүүдөгү оптималдуу жол болуп саналат.

Кыргыз элиниң диний ишенимдеринин тарыхын окуп-үйрөнүүгө көбүрөөк убакыт болунет, анткени, дин маданиятты – маданий каада-салттардын пайдубалын түзгөндөрдүн өзөктүүлөрүнүн бири болуп саналат. Өз тарыхынын жана маданиятынын негиздерин билбей туралуу жаңарандыкка, патриотизмге, гуманистик жана демократиялык баалуулуктарга тарбиялоо мүмкүн эмес.

Предметти окутуу, окуу китеpterин же окуу материалдарын даярдоо мамлекеттик билим берүү стандартынын, предметтик стандарттын, окуу планынын, окуу китеpterин, окуу-методикалык комплекстерди даярдоого конкурспен жөнүндө жобонун негизинде мектептик билим берүүнүн дидактикалык жана методикалык талаптарын, бардык жол-жоболук нормаларды сактоо менен жүргүзүлөт.

СУНУШТАЛУУЧУ КОШУМЧА ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК МАТЕРИАЛДАР

Кыргыз Республикасынын Коопсуздуу Кенешинин 2014-жылдын 3-февралындағы чегими менен Жалпы орто билим берүүнүн окуу планына «Дин маданиятынын тарыхы» курсун окутуу боюнча предметтик стандарттардын киргизүү сунуш кылышынан.

Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим министрлигинин тапшырмасы менен Кыргыз Республикасында «Дин маданиятынын тарыхы» курсун окутуу боюнча предметтик стандарттардын киргизүү жөнүндө талкуулоо өткөрүү;

- Кыргыз Республикасынын Президенти С.Н. Жапаровдун 2022-жылдын 8-июнундағы «Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарында «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметин киргизүү жөнүндө» Жарлыгы жөнүндө талкуулоо өткөрүү;

- Кыргыз Республикасынын Президенти С.Н. Жапаровдун 2022-жылдын 21-майындағы «Улуттук нарк жөнүндө» Жарлыгы боюнча класстык сааттарды өткөрүү жөнүндө;

- «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметин окутууга көректиүү документтерди даярдоо жана колдонуу;

- «Диндердин өнүгүү тарыхы» предметин боюнча сабактарда интернэттеги жана мультимедиалык технологияларды колдонуу;

ралындағы чечими, Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим министрлигинин тапшырмасы менен даярданып, үч жолу 2015-2016-окуу жылында 10 мектептен, 2016

21 мая 2022 года Президентом Кыргызской Республики С.Н. Жапаровым подписан Указ «О национальной традиции». Представление национальных традиций как достояние народа последовательно вытекает из Указа Президента Кыргызской Республики «О духовно-нравственном развитии и физическом воспитании личности» от 29 января 2021 года №1.

В указе отмечено, что «в целях сохранения и развития национальной самобытности народа в условиях глобализации и новых технологий, создания традиционного общества, основанного на принципах права и справедливости» определено важнейшее направление внутренней политики государства.

Во исполнение Указа Президента Кыргызской Республики с привлечением представителей общественности, образования, науки и культуры и всех заинтересованных лиц дано задание разработать до 1 сентября 2022 года национальную программу по сохранению национального значения, которая «объединяет ценности религиозных верований и традиций в ценностном вопросе, чтобы не противоречить друг другу».

8 июня 2022 года Президент Кыргызской Республики С.Н. Жапаров подписал Указ «О введении в общеобразовательных организациях Кыргызской Республики предмета "История развития религий".

Кыргызская Республика – светское государство, гарантирует реализацию прав граждан на свободу вероисповедания и убеждений, сохраняет нейтралитет по отношению к религиозным организациям, обеспечивает эффективное правовое регулирование процессов в религиозной сфере и общественную безопасность.

Светский характер образования провозглашен в Конституции и ряде законов Кыргызской Республики. Суть светского характера образования как основополагающего принципа государственной политики в области образования, состоит в том, что государственная система образования и воспитания не преследует цели формирования того или иного отношения к религии.

В Кыргызстане ни одна религия не является государственной или обязательной, религия и все культы отделены от государства, вмешательство религиозных объединений и служителей культов в деятельность государственных органов запрещено.

Роль религий в историческом, культурном и социальном развитии стран раскрывается в школьных программах по предмету история развития религий. Разговоры о религии должны преподаваться нейтрально, объективно и взвешенно.

Конституционный принцип светности кыргызского государства закрепляет отделение государства от религиозных объединений, но не допускает подмены деятельности органов государственной власти и местного самоуправления деятельностью религиозных организаций. В то же время он не препятствует взаимодействию органов государственной власти и местного самоуправления с религиозными организациями в области образования по вопросам удовлетворения образовательных потребностей граждан. Такое взаимодействие, сотрудничество является общепринятой практикой во многих современных демократических светских государствах.

Религия является неотъемлемым компонентом духовности народа, имеющим значимое нравственное и этическое значение. Тем более, что обращение к мировым религиям показывает не только различие, но и общность нравственных устремлений, этических норм народов, населяющих наше государство.

Преподавание предмета история развития религий в школах также очень необходимо для формирования религиозной толерантности у молодежи. Незнание своей и чужой религиозной культуры приводит к одностороннему суждению о религии, стереотипному мышлению, а иногда и к агрессивности и неадекватному отношению в интерпретации и оценке религиозных практик верующих. Но качество образования, безусловно, зависит от качества преподавания предмета. Важно, чтобы учитель не только передавал знания, но и доносил информацию о богатой истории и культурном наследии каждой традиционной религии и мысль о том, что они заслуживают уважения.

Учителя разных специальностей в своей работе постоянно сталкиваются с проблемами, затрагивающими вопросы религиозного характера. Вопросы возникают не только на уроках истории, литературы, но и на уроках географии, биологии, астрономии. Эти проблемы нужно решать, не оскорбляя религиозных чувств, не давая крайних оценок.

Именно поэтому возникла необходимость введения в общеобразовательные школы самостоятельного предмета история развития религий. Этот курс вызывает сегодня заслуженный интерес, потому что религия, будучи структурообразующим элементом культуры, представляет собой неотъемлемую часть отечественной и всемирной истории. Знание данного курса вносит вклад в процесс установления взаимопонимания между народами.

Предмет история развития религий нацелен на то, чтобы рассматривать феномены и факты истории религии в информативной форме без оценок и характеристик. При работе с историческим материалом используется также сочетание историко-

хронологического и культурно-географического подходов, что оптимально при изучении племенных, национальных и мировых религий в рамках одного курса.

Объективный и уважительный подход к проблеме развития религиозных взглядов является сегодня одной из важных задач гуманитарного образования в светской школе.

НОРМАТИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ

- Конституция Кыргызской Республики (2021 г.);
- Закон Кыргызской Республики «Об образовании» (2003 г.);
- Закон Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и религиозных организаций в Кыргызской Республике» от 31 декабря 2008 года №282;
- Закон Кыргызской Республики «О государственных гарантиях равных прав и равных возможностей для мужчин и женщин» от 4 августа 2008 года №184;
- Указ Президента Кыргызской Республики «О духовно-нравственном развитии и физическом воспитании» (2021 г.);
- Указ Президента Кыргызской Республики «О введении в общеобразовательных организациях Кыргызской Республики предмета "История развития религий" (2022 г.);
- Указ Президента Кыргызской Республики «О национальной традиции» (2022 г.);
- Национальная стратегия развития Кыргызской Республики на 2018–2040 годы;
- Программа развития образования в Кыргызской Республике на 2021–2040 годы;

Время, отводимое в программе на изучение разделов и тем, является примерным. Учитель может изменять количество часов на отдельные темы и разделы в пределах учебного года с учетом возрастных и познавательных возможностей учащихся, сохраняя общие пропорции в соотношении часов между курсами.

На изучение ислама, в том числе, истории религиозных взглядов кыргызского народа, отводится больше времени, т. к. ислам в Кыргызстане – один из ведущих религий в стране. Без знания основ собственной истории и культуры невозможно воспитание гражданственности, патриотизма, приверженности к гуманистическим и демократическим ценностям.

Преподавание учебного предмета или курса, подготовка учебников или учебных материалов ведется на основе государственного образовательного стандарта, предметного стандарта, учебной программы, положений о курсе подготовки учебников, учебно-методических комплексов, учитывающие дидактические и методические требования школьного образования, с соблюдением всех процедурных норм.

ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ

Решением Совета безопасности Кыргызской Республики от 3 февраля 2014 года рекомендовано ввести в учебную программу общего среднего образования курс истории религиозной культуры.

По заданию Министерства образования и науки Кыргызской Республики разработан предметный стандарт преподавания курса "История религиозной культуры".

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ РЕЛИГИЙ

- Концепция государственной политики Кыргызской Республики в религиозной сфере на 2021–2026 годы;
- Государственный образовательный стандарт школьного общего образования Кыргызской Республики (2022 г.);
- Базисный учебный план для общеобразовательных школ Кыргызской Республики;
- Предметный стандарт по предмету История развития религий для 7-8-9 классов общеобразовательных организаций Кыргызской Республики;
- Учебные программы по предмету история развития религий для 7-8-9 классов общеобразовательных организаций Кыргызской Республики.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА

С учетом изменений в системе образования и социально-экономического развития республики планируется вводить предмет история развития религий в учебные планы общеобразовательных школ в 7-9 классах. В 2022-2023 учебном году данный предмет будет введен в школах Кыргызстана в 9-м классе.

В 2022-2023 учебном году предмет история развития религий будет проводиться в рамках учебного времени, установленного базисным учебным планом. Предмет история развития религий будет проводиться в 9-х классах в соответствии с предметными стандартами и учебными планами по 1 часу в неделю.

В 7-8 классе предмет история развития религий будет преподаваться в соответствии с новым предметным стандартом, учебной программой после аprobации учебников. Учебники будут изданы и направлены на аprobацию в пилотные школы Кыргызской Республики.

Цель предмета история развития религий: сформировать знания об истории возникновения, развития и функционировании мировых религий, их влиянии на общество; понимание о значимости нравственности, веры и религии в жизни человека и общества; умения выстраивать межконфессиональный диалог и способность к нравственному самосовершенствованию, духовному саморазвитию; навыки позитивного взаимодействия с представителями разных культур, национальностей, верований, социальных групп; готовность проявлять противодействие радикализации и религиозным конфликтам.

Предмет история развития религий направлен на изложение явлений и фактов истории религий в содержательной форме без каких-либо оценок и характеристик. В работе с учебными материалами используется культурологический подход, что является оптимальным способом изучения племенных, национальных и мировых религий в рамках одного предмета.

Предметный стандарт по Истории религиозной культуры создан в соответствии с Постановлением Правительства КР от 30 августа 2017 года №544 о внесении изменений в Постановление Правительства КР от 21 июля 2014 года №403 «Об утверждении Государственного стандарта общего школьного образования Кыргызской Республики».

Учебник по "Истории религиозной культуры" подготовлен согласно решению Совета Безопасности Кыргызской Республики от 3 февраля 2014 года, приказу Министерства образования и науки Кыргызской Республики.

Аprobация учебника проводилась трижды: в 2015-2016 учебном году в 10 школах, в 2016-2017 учебном году в 20 школах и в 2017-2018 учебном году в 56 школах Кыргызской Республики.

Указом Президента Кыргызской Республики предписано завершить разработку, экспертизу и издание ранее разработанного учебно-методического комплекса по предмету истории религиозной культуры под новым названием История развития религий для 9-х классов.

Форма обучения позволяет создать обширный учебно-методический комплекс, оставляя большую свободу для творчества учителя. На занятиях возможно использование различных учебных пособий, репродукций, фото, аудио и видеоматериалов, литературных, философских и публицистических произведений в зависимости от уровня подготовленности учащихся. В ходе изучения программы курса рекомендуется организовывать экскурсии в музеи, мечети, медресе, церкви, храмы различных религиозных конфессий. Особое внимание следует уделить компетентностному подходу – самостоятельной работе с источниками и литературой, сопоставлению и анализу информации, тематическим сообщениям и рефератам. Для этого предусмотрен резерв времени.

Вопросы для обсуждения:

- Пути реализации Указа Президента Кыргызской Республики С.Н. Жапарова от 8 июня 2022 года «О введении предмета «История развития религий» в общеобразовательных организациях Кыргызской Республики»;
- О проведении классных часов «О национальной традиции»;
- Подготовка и использование документов, необходимых для преподавания предмета «История развития религий»;
- Использование интернета и мультимедийных технологий на уроках предмета «История развития религий»;
- Тематическое планирование.

М.ИМАНКУЛОВ,
к.п.н., доцент, зав. лабораторией социально-гуманитарного образования, тел.: +(0312) 62 23 49